

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**PSİKOLOJİK DANIŞMA YARDIMI VERMEYE YÖNELİK TUTUM,
ÖZ-YETERLİK VE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Ali AKÇAKAYA
ORCID: 0000-0003-2562-2140

Danışman
Prof. Dr. Coşkun ARSLAN
ORCID: 0000-0003-0247-9847

Konya – 2022

TEŞEKKÜR

Tez sürecimi tamamlayıp lisans eğitimim boyunca hayalini kurduğum güne ulaşmanın derin mutluluğunu yaşıyorum.

Lisans, yüksek lisans eğitimim ve tez çalışmam boyunca tüm süreçte yanımda olan, kişiliği ve akademik çalışmalarıyla kendime örnek aldığım, desteklerini sürekli hissettiğim danışmanım sayın Prof. Dr. Coşkun ARSLAN'a teşekkür ederim.

Eğitim hayatım boyunca bana yol gösteren, akademik anlamda birikim kazanmamı sağlayan, duruşları ve kimlikleriyle bana örnek olan Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi'nde görev yapmakta olan değerli hocalarıma teşekkür ederim.

Hayallerimi gerçekleştirmemde beni cesaretlendiren, ne zaman ümitsizliğe düşsem arkamda duran, kişiliğimde en büyük katkıya sahip olan, kararlarım karşısında beni destekleyen anneme ve kendisi de bir eğitimci olan babama varlıkları için şükranlarımı sunuyorum.

Bu süreçte her an yanımda olan değerli eşime çok teşekkür ederim. Ayrıca moral kaynağım ve neşem olan kızım Erva'ya da sevgilerimi sunuyorum. İyi ki varsınız.

Ali AKÇAKAYA

Mayıs 2022

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	v
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	vii
ÖZET	ix
ABSTRACT	x
TABLolar LİSTESİ.....	xi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Sınırlılıklar.....	6
1.5. Tanımlar	6
2. ALAN YAZIN.....	7
2.1. Psikolojik Danışma.....	7
2.2. Öz-Yeterlik.....	8
2.2.1. Öz-Yeterlik Kaynakları	11
2.3. Sosyal Bilişsel Psikolojik Danışman Eğitim Modeli	12
2.4. Psikolojik Danışma Öz-Yeterliği.....	15
2.5. Kişilik.....	23
2.5.1 Ayırıcı Özellik Yaklaşımı	23
2.5.2 Büyük Beşli Modeli.....	24
2.5.2.1. Duygusal Dengesizlik.....	24
2.5.2.2. Dışa Dönüklük.....	25
2.5.2.3. Deneyime Açıklık.....	26
2.5.2.4. Yumuşak Başlılık	27
2.5.2.5 Sorumluluk	28
2.6. Kişilik Özellikleri ve Öz-Yeterlik Arasındaki İlişki.....	29
3. YÖNTEM.....	32
3.1. Araştırmanın Modeli	32
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu.....	32
3.3. Veri Toplama Araçları.....	32

3.3.1 Kişisel Bilgi Formu (KBF).....	32
3.3.2 Psikolojik Danışma Yardımı Vermeye Yönelik Tutum Ölçeği (PDYVYTÖ)....	32
3.3.3 Psikolojik Danışma Öz-Yeterlik Ölçeği (PDÖYÖ)	32
3.3.4 Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT).....	33
3.4. Verilerin Toplanması.....	33
3.5. Verilerin Analizi.....	33
4. BULGULAR	35
4.1. Değişkenlere Dair Betimsel İstatistikler.....	35
4.2. Değişkenler Arasındaki Korelasyonel İlişkiler	36
4.3. Psikolojik Danışma Yardımı Vermeye Yönelik Tutum ve Psikolojik Danışma Öz-Yeterliğinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi	38
4.4. Psikolojik Danışma Yardımı Vermeye Yönelik Tutum ve Psikolojik Danışma Öz-Yeterliğinin Danışma Eğitimi Alma Değişkenine Göre İncelenmesi	39
4.5. Kişilik ve Psikolojik Danışma Öz-Yeterliğinin Psikolojik Danışma Yardımı Vermeye Yönelik Tutum Üzerindeki Yordayıcı Etkisinin İncelenmesi	41
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	44
5.1. Tartışma.....	44
5.2. Sonuç	50
5.3. Öneriler.....	53
KAYNAKLAR.....	54
EKLER.....	76
EK-1. Psikolojik Danışma Yardımı Vermeye Yönelik Tutum Ölçeği'nin Kullanım İzni	76
EK-2. Psikolojik Danışma Öz-Yeterliği Ölçeği'nin Kullanım İzni	76
EK-3. Kişisel Bilgi Formu.....	77
EK-4. PDÖYÖ Örnek Maddeler	78
EK-5. Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi	80

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Psikolojik Danışma Yardımı Vermeye Yönelik Tutum, Öz-Yeterlik ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi başlıklı tez çalışmamın toplam **91** sayfalık kısmına ilişkin, 23/05/2022 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%10** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez kabul sayfası hariç
2. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
3. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
4. Önsöz hariç
5. İçindekiler hariç
6. Simgeler ve kısaltmalar hariç
7. Kaynaklar hariç
8. Alıntılar dahil
9. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

24/05/2022

Ali AKÇAKAYA

Prof. Dr. Coşkun ARSLAN

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

24/05/2022

Ali AKÇAKAYA

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simgeler

N: Frekans

R: Çoklu Korelasyon Katsayısı

R²: Çoklu Açıklayıcılık Katsayısı

Ss: Standart Sapma

t: T değeri

$\bar{X}$: Ortalama

β : Beta değeri

Kısaltmalar

ACA: Amerikan Psikolojik Danışma Derneği

Akt: Aktaran

APA: Amerikan Psikolojik Derneği

KBF: Kişisel Bilgi Formu

PDÖYÖ: Psikolojik Danışma Öz-Yeterlik Ölçeği

PDYVYTÖ: Psikolojik Danışma Yardımı Vermeye Yönelik Tutum Ölçeği

SBPDEM: Sosyal Bilişsel Psikolojik Danışman Eğitim Modeli

SDKT: Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi

SPSS: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paket Programı (Statistical Package for the Social Sciences)

vd: ve diğerleri

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

PSİKOLOJİK DANIŞMA YARDIMI VERMEYE YÖNELİK TUTUM, ÖZ-YETERLİK VE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Ali AKÇAKAYA

Bu araştırmanın amacı psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutumları, psikolojik danışma öz-yeterlik algıları ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim öğretim yılında Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümünde okuyan 4. Sınıf öğrenciler oluşturmaktadır. Toplam 481 öğrencinin 380'i kız, 101'i erkektir.

Araştırmada katılımcıların bilgilerini almak için araştırmacı tarafından oluşturulan "Kişisel Bilgi Formu", psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutumu belirlemek için "Psikolojik Danışma Yardımı Vermeye Yönelik Tutum Ölçeği", psikolojik danışma öz-yeterliğini belirlemek için "Psikolojik Danışma Öz-Yeterliği Ölçeği" ve kişilik özelliklerini belirlemek için "Sıfırlara Dayalı Kişilik Ölçeği" kullanılmıştır. Veriler online ortamda toplanmıştır. Gerekli testler yapıp verilerin normal dağılım gösterdiği belirlendikten sonra SPSS 23.00 paket programı ile analizler gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizinde Pearson Momentler çarpımı korelasyonu, bağımsız örneklem t testi ve aşamalı regresyon analizi kullanılmıştır.

Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından olumlu boyut ve davranışsal boyutun tüm kişilik alt boyutlarıyla anlamlı bir ilişkisi vardır. Olumsuz boyutun ise sadece sorumluluk alt boyutu ile anlamlı bir ilişkisi vardır. Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından olumlu boyut ve davranışsal boyutun psikolojik danışma öz-yeterliği ve alt boyutlarıyla anlamlı bir ilişkisi bulunmaktadır. Olumsuz boyut ile ise zorluklarla başa çıkma becerileri hariç diğer alt boyutlarla ilişki vardır. Psikolojik danışma öz-yeterliği ve kişilik alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutları olan olumlu boyut, olumsuz boyut ve davranışsal boyut cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma sergilememektedir. Psikolojik danışma öz-yeterliği ve alt boyutları olan yardım becerileri, oturumu yönetme becerileri ve zorluklarla başa çıkma becerileri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma göstermemektedir. Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından olumlu boyut ve davranışsal boyutun psikolojik danışma eğitimi alıp almama değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma sergilememektedir. Olumsuz boyut ise anlamlı bir farklılaşma göstermemektedir. Psikolojik danışma öz-yeterliği ve alt boyutları olan oturumu yönetme becerileri, zorluklarla başa çıkma becerileri danışma eğitimi alıp almama değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Yardım becerileri alt boyutu ise anlamlı bir farklılaşma göstermemektedir. Kişilik ve psikolojik danışma öz-yeterliği birlikte psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından olumlu boyutu anlamlı bir şekilde yordamaktadır ve toplam varyansın %26'sını açıklamaktadır. Kişilik ve psikolojik danışma öz-yeterliği birlikte psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından olumsuz boyutu anlamlı bir şekilde yordamaktadır ve toplam varyansın %6'sını açıklamaktadır. Kişilik ve psikolojik danışma öz-yeterliği birlikte psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından davranışsal boyutu anlamlı bir şekilde yordamaktadır ve toplam varyansın %20'sini açıklamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum, Psikolojik danışma öz-yeterliği, Kişilik.

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Educational Sciences
Guidance and Psychological Counseling Program
Master Thesis

EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN ATTITUDE TOWARDS PROVIDING PSYCHOLOGICAL COUNSELING HELPING, SELF-EFFICACY AND PERSONALITY TRAITS

Ali AKÇAKAYA

The purpose of this research is to examine relationship between attitude towards providing psychological counseling helping, counseling self-efficacy and personality traits. The working groups of the research are in the field of 4th grade education studying in the Department of Psychological Counseling and Guidance in the 2020-2021 academic year. A total of 481, 380 are girls and 101 are boys.

"Personal Information Form" created by the researcher to get the information of the participants in the study, "Attitude Scale Towards Giving Psychological Counseling Help" to determine the attitude towards giving counseling help, "Psychological Counseling Self-Efficacy Scale" to determine the counseling self-efficacy, and "The Adjective-Based Personality Scale" was used to determine their characteristics. The data were collected online platform. After the necessary tests were carried out and it was determined that the data showed normality, the analyzes were carried out with the SPSS 23.00 package program. Pearson moments correlation, independent sample t-test and stepwise regression analysis were used in the analysis of the data.

Positive dimension and behavioral dimension, which are sub-dimensions of attitude towards giving psychological counseling help, have a significant relationship with all personality sub-dimensions. The negative dimension has a significant relationship only with the sub-dimension of conscientiousness. Positive dimension and behavioral dimension, which are sub-dimensions of attitude towards giving psychological counseling help, have a significant relationship with counseling self-efficacy and sub-dimensions. On the other hand, there is a relationship with the negative dimension with the other sub-dimensions except the ability to cope with difficulties. A significant relationship was found between counseling self-efficacy and personality sub-dimensions. Positive dimension, negative dimension and behavioral dimension, which are the sub-dimensions of attitude towards giving psychological counseling assistance, show a significant difference according to the gender variable. Counseling self-efficacy and sub-dimensions such as helping skills, session management skills and coping skills do not show a significant difference according to the gender variable. Positive dimension and behavioral dimension, which are sub-dimensions of attitude towards giving psychological counseling assistance, show a significant difference according to the variable of whether or not to receive counseling training. The negative dimension, on the other hand, does not show a significant difference. Counseling self-efficacy and session management skills, which are its sub-dimensions, differ significantly according to the variable of coping with difficulties and counseling training. Helping skills sub-dimension, on the other hand, does not show a significant difference. Personality and counseling self-efficacy together significantly predict the positive dimension from the sub-dimensions of attitude towards counseling and explain 26% of the total variance. Personality and counseling self-efficacy together significantly predict the negative dimension of the attitude towards giving counseling help and explain 6% of the total variance. Personality and counseling self-efficacy together significantly predict the behavioral dimension, which is one of the sub-dimensions of attitude towards counseling, and explains 20% of the total variance.

Keywords: Attitude towards providing psychological counseling helping, Counseling self-efficacy, Personality.

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Betimsel istatistikler.....	35
Tablo 3. Cinsiyete göre psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarının t testi sonuçları.....	38
Tablo 4. Cinsiyete göre psikolojik danışma öz-yeterliği ve alt boyutlarının t testi sonuçları.	39
Tablo 5. Danışma eğitimi alma durumuna göre psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarının t testi sonuçları.....	39
Tablo 6. Danışma eğitimi alma durumuna göre psikolojik danışma öz-yeterliği ve alt boyutlarının t testi sonuçları.....	40
Tablo 7. Kişilik ve psikolojik danışma öz-yeterliğinin psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutumun alt boyutlarından olumlu boyutu yordama düzeyine ilişkin regresyon analizi sonuçları	41
Tablo 8. Kişilik ve psikolojik danışma öz-yeterliğinin psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutumun alt boyutlarından olumsuz boyutu yordama düzeyine ilişkin regresyon analizi sonuçları	42
Tablo 9. Kişilik ve psikolojik danışma öz-yeterliğinin psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutumun alt boyutlarından davranışsal boyutu yordama düzeyine ilişkin regresyon analizi sonuçları.....	43

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

İnsan yapacağı iş konusunda eğitim olsa da bazı sorunlar yaşayabilmektedir. Bu sorunların başında bir işi yapabilmek için yeterli durumda olma kaygısı yani öz-yeterlik algısı gelmektedir (Bandura, 1977a). Pek çok faktörden etkilenen öz-yeterlik algısı öncelikle kişinin kendisiyle ilgilidir. Kişinin kendi deneyimleri, çevresinden edindiği bilgiler ve fizyolojik durumu öz-yeterlik kaynaklarıdır (Bandura, 1997). Öz-yeterlik kavramı karşımıza en çok profesyonel bilgi ve beceri gerektiren meslek dallarında çıkmaktadır. Bu meslek dallarından birisi de psikolojik danışmanlıktır. Etkili bir psikolojik danışman çeşitli becerilerin yanında iyi bir öz-yeterlik algısına da sahip olmalıdır (Pamukçu, 2011). Psikolojik danışma sürecinde, süreci en çok etkileyen faktörlerden biri de öz-yeterliktir (Koç, 2013). Süreci etkileyen bir diğer faktör de psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutumdur (Aslan, İnceman Kara, Kayır ve Kan, 2018). Ayrıca insan hayatının her anında etkili olan kişilik özelliklerinin psikolojik danışma sürecinde de etkili olduğu görülmektedir (Rabaino, 2015; Yam, 2014).

1.1. Problem Durumu

Kişilerarası sorunlar çoğaldığında insanlık çıkmaza düşmüştür. Hayatı boyunca sorunlar yaşayan insanlık, bu sorunlarla başa çıkmak için birtakım yollara başvurmuştur (Güç, 2015). Psikolojik danışma sorunların daha kolay değerlendirilmesi ve çözülebilmesi sürecinde ortaya çıkmıştır (Hackney ve Cormier, 2008). Psikolojik danışmanın tanımı konusunda çeşitli görüşler vardır. Tan (2000)'a göre psikolojik danışma; sorun yaşayan birey ile onun sorununun çözümüne katkı sağlayacak uzman kişi arasında sorunun çözümüne dönük bir yardım sürecidir. Bir başka tarifte Mowrer (1957)'a göre psikolojik danışma; bilinç alanındaki çelişkilerin yarattığı normal kaygılar konusunda endişeli bireye uzman tarafından yapılan yardımdır (Akt. Özpolat, 2014). Al-Mahayra ve Taunous (2016)'a göre psikolojik danışma bireylerin kendilerini anlamak ve sorunlarını çözmek için başvurduğu, uzman kişilerce verilen bir eğitim ve yardım sürecidir. Tanımlarda görüldüğü üzere benzer ortak noktalar olsa da tanım konusunda fikir birliği yoktur.

Psikolojik danışma sürecine baktığımız noktada danışan ve danışman kavramı karşımıza çıkmaktadır. Psikolojik danışman, psikolojik danışma desteğini veren alanında uzman kişidir, bu desteği alan kişi ise danışandır (Kılıç, 2019). Danışan ve danışman arasında kurulan güven ve saygıya dayanan (Sarı, 2014), ortak bir amaca hizmet eden (Hackney ve

Cormier, 2008) ilişki terapötik ilişki olarak adlandırılmaktadır. Bu ilişkinin kurulabilmesi ve danışma sürecinin sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi için danışmanın bazı becerilere sahip olması gerekir.

Temel beceriler aslında temel insani becerilerdir. Bu beceriler karmaşık bazı süreçlerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkmış gibi gözükse de insanın kendi içinde var olan ruh sesinin yansımalarıdır (Erzen, 2014). Psikolojik danışma süreci danışmanın çeşitli beceriler kullanarak, danışana yardım etme faaliyetlerini kapsamasına rağmen (Tatlılıoğlu, 1999; Yaka, 2005) pek çok danışman temel yardım becerileri ile danışanlarına yardımcı olmaya çalışır (Sanberk, 2010). Psikolojik danışmada beceriler şu şekilde sıralanabilir; dikkat, geri bildirimde bulunma, soru sorma, kendini açma, yansıtma, bilgi toplama, yüzleştirme, model olma, etkin dinleme, sessizliği kullanma, yeni bir bakış açısı kazandırma, amaç oluşturma, sonlandırma, özyeterlik (Erzen, 2014; Geldard ve Geldard, 2012; Hackney ve Cormier, 2008; Howell, 2016; Inskipp, 2004; Koç, 2013; McLeod ve McLeod, 2011).

Psikolojik danışma becerileri arasında öz-yeterlik önemli bir yere sahiptir. Sosyal Öğrenme Kuramının öncüsü Bandura (1977b) ortaya attığı öz-yeterlik kavramını bireyin bir işi başarılı bir şekilde yapabilmesiyle ilgili yeterliklerine ilişkin algıları olarak tanımlamaktadır. Öz yeterlik, bireyin karşısına çıkabilecek zorluklara karşı kontrol gücünü ve bu zorlukların üstesinden gelebilecek davranış örüntülerine sahip olmasını açıklamaktadır (Kılıç, 2019). Düşük öz-yeterlik algısına sahip bireyler günlük yaşamlarında sorunlar yaşamaktadır ve yoğun kaygı duymaktadırlar (Aydın, 2016). Öz-yeterlik tek başına sağlanan veya oluşan bir algı değildir. Bireyin öz-yeterliğine etki eden, onun bu algısına neden olan bazı değişkenler vardır. Bandura (1977a) bunları öz-yeterliğin kaynakları olarak değerlendirmiş ve dört temel kaynaktan bahsetmiştir; kişinin deneyimleri, gözlemleri, başkalarının verdikleri sözel cesaretlendirmeler ve fizyolojik-duygusal uyarılma durumlarıdır.

Öz-yeterlik algısı düşünüldüğünden daha fazla bir öneme sahiptir. Başarılı bir performans için becerilerin yanında (Pamukçu, 2011) öz-yeterlik de bulunması gerekir (Saticı, 2014). Ancak bu noktada davranışın sıklığı ve ortaya konmasındaki istek de öz-yeterliği etkilemektedir (Bandura, 1977a). Pek çok davranışta ve özellikle mesleki beceri ve bilgi gerektiren davranışlarda öz-yeterlik kavramı karşımıza çıkmaktadır.

Psikolojik danışma sürecinde öz-yeterlik önemli bir yere sahiptir (Asarlı, 2012; Larson ve Daniels, 1998; Sarıkaya, 2017a). Danışman kendisinin yeterli düzeyde olduğunu düşünmeye

başladığında daha verimli teknikler kullanmaya başlamaktadır. Bu da danışana daha çok faydalı olmasını sağlar ve danışanın memnuniyeti artar (Aydın, 2016). Levitt (2002)'e göre, psikolojik danışmanın danışma sürecinin başında, yapacağı danışmanın danışana yararlı olacağını düşünmesi ve kendisini hazırlaması, öz-yeterliliğine olan inancında etkilidir. Ancak eğer psikolojik danışmanın öz-yeterlik algısı düşük düzeyde ve başarılı olamayacağını düşünmekte ise etkili bir psikolojik danışma hizmeti vermek konusunda eksik kalacaktır (Yam, 2014) ve bu danışma sürecini de etkileyecektir (Yayla, 2016). Bu noktada psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutumun da psikolojik danışma sürecinde etkili olduğu görülmektedir.

APA (2015)'ya göre tutum, bir nesnenin, bireyin, grubun, meselenin veya kavramın negatif ile pozitif arasında değişen bir boyut üzerinde nispeten kalıcı ve genel bir değerlendirmesidir. Tutum, bir nesne ya da olay hakkında devamlı olumlu veya olumsuz duygular, inançlar ve bu duygu inançlara uygun davranışları içeren bir eğilimdir (Morgan, 2010). Ayrıca bu eğilim fazlasıyla karmaşıktır (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014).

Psikolojik danışmanın, psikolojik danışma sürecinde etkin katılım sağlayabilmesi, gerektiği yerde gereken müdahalelerde bulabilmesi, süreci iyi bir şekilde idare edebilmesi ve danışanla etkili bir terapötik ilişki kurabilmesi için psikolojik danışma vermeye yönelik tutumunun olumlu olması gerektiği düşünülmektedir (Aslan vd., 2018). Kişilik özelliklerinin de psikolojik danışma sürecinde etkili olduğu görülmektedir (Rabaino, 2015; Yam, 2014).

Kişilik üzerine çalışmalar başladıktan sonra kuramcılar genellikle kişilerarası benzerliklere bakarak kuramlarını geliştirmişlerdir fakat bu daha sonra değişmiş, kişilerin farklı özellikleri de dikkate alınmaya başlanmıştır (McAdams, 1992). Kişilerin farklı özelliklerini ölçmeyi ve tanımlamayı amaçlayan Ayırıcı Özellik Yaklaşımı, kişinin bir özelliği ne kadar gösterdiğine göre sınıflandırma yapmadan kendi içinde değerlendirir (Burger, 2016; Plotnik ve Kouyoumdjian, 2011; Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2012). Bu sınıflandırmayı yaparken de iki temel varsayım üzerinde durur; bunlardan ilki kişilik özelliklerinin zaman içinde değişime uğramadığı, ikincisi ise farklı durumlar karşısında kararlılık gösterdiğidir (Burger, 2016). Ayırıcı Özellik yaklaşımında kişiliğin somut ve bilinçli yönleri önemsizdir (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2012).

Allport (1961)'a göre kişilik, bireyin karakteristik davranış ve düşüncesini belirleyen psikofizik sistemlerin birey içindeki dinamik organizasyonudur. Tanımda yer alan dinamik organizasyon kavramı kişilikte meydana gelen değişimlerin rastgele değil belli bir düzenle

gerçekleştirdiğini ifade etmektedir. Tanımda yer alan belirleyici kavramı ise kişiliğin tüm yönlerinin davranış ve düşünceleri etkilediği anlamına gelmektedir (Schultz ve Schultz, 2017).

Kişilik konusunda çalışmalar devam ederken pek çok araştırmacı kişilikle ilgili beş faktörün varlığından söz etmiştir (Costa ve McCrae, 1988; Digman, 1989, 1990; Goldberg, 1990, 1992; McCrae ve Costa, 1986, 1987; McCrae, Costa ve Busch, 1986; Peabody ve Goldberg, 1989). Bu beş faktör şöyledir; nevrozizm, dışa dönüklük, açıklık, uyumluluk ve sorumluluk (Burger, 2016; McCrae ve Costa, 2003).

Bütün bu bilgiler ışığında değerlendirildiğinde psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutumun psikolojik danışma öz-yeterlik algısı ve kişilik özellikleriyle ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bu ilişkinin ortaya konulabilmesi için yapılacak bu araştırmanın problem cümlesini “Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum öz-yeterlik ve kişilik özelliklerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?” sorusu oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutumun öz-yeterlik ve kişilik özellikleri açısından incelenmesidir. Literatür incelendiğinde psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum ile ilgili ölçek geliştirme çalışması haricinde herhangi bir araştırma bulunmamaktadır. Alanla ilgili oldukça yeni bir kavram olan psikolojik danışma öz-yeterlik algısı ile ilgili çalışmalar incelendiğinde genellikle psikolojik danışma öz yeterliğinin süpervizyon süreci ile ilişkilendirildiği görülmektedir (Aladağ, 2014; Bakalım, Şanal-Karahan ve Şensoy, 2018; Eryılmaz ve Mutlu, 2018; Koç, 2013; Sarıkaya, 2017b). Bunun yanında çeşitli değişkenlerle öz-yeterlik algısının ilişkisini ortaya koymaya çalışan çalışmalar da yapılmıştır (Aydın, 2016; Aydın, Odacı ve Kahveci, 2017; Çapri ve Demiröz, 2016; Kılıç, 2019; Malkoç ve Sünbül, 2020; Satıcı, 2014; Şeker, 2019; Ümmet, 2017; Yam, 2014; Yam ve İlhan, 2016; Yayla ve İkiz, 2017; Yüksel, 2017). Sadece psikolojik danışman adaylarının öz-yeterlik algılarını belirlemeye yönelik çalışmalar da literatür tarandığında karşımıza çıkmaktadır (Bakioğlu ve Türküm, 2019; Öztürk, 2014; Pamukçu, 2011). Psikolojik danışma öz-yeterlik algısı ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar ise sınırlı sayıdadır (Rabaino, 2015; Yam, 2014). Bu çalışmada bu değişkenler arasındaki ilişkinin beraber incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevaplar aranacaktır;

- 1- Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum puanları ile kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 2- Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterlik algıları ile kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 3- Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum puanları ile psikolojik danışma öz-yeterlik algıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 4- Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum puanları cinsiyet ve danışma eğitimi alıp-almama değişkenlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
- 5- Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterlik algıları cinsiyet ve danışma eğitimi alıp-almama değişkenlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
- 6- Psikolojik danışma öz-yeterliği ve kişilik özellikleri psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutumu anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

İnsan hayatı boyunca çeşitli süreçlerden geçmektedir. Bu süreçlerin başarılı ya da başarısızlıkla sonuçlanmasında gerekli beceriler, kişilik özellikleri, çevresel faktörler gibi değişkenler etkilidir. Kişilik özellikleri insanın yaşama ve olaylara bakış açısını belirleyen faktörlerdendir. Dışa dönük olma, deneyimlere açık olma sosyal hayat kadar iş hayatını da önemli bir şekilde etkilemektedir. Öz-yeterlik de meslek yaşamını etkileyen değişkenlerden birisidir. Bir işi başarmak için gerekli olan algı olarak tanımlanan öz-yeterlik, farketmesek bile hayatımızın merkezine çoktan gelip oturmuştur.

Karşımıza çıkan durumların üstesinden gelebilme cesaretini, çözebilme kuvvetini bize en çok öz-yeterlik algımız ve o işe karşı olan tutumumuz verir. Buna da en çok profesyonel açıdan meslek yaşantımızda ihtiyaç duyarız. Meslek hayatı boyunca insan sürekli kolay işlerle karşılaşmaz. Boyunu aşan, yeterli beceri ve süreye sahip olmadığı pek çok işle de karşılaşabilir. Bu işler karşısında gereksiz özgüven insanı felakete sürükleyebilir. Ancak kendisinin farkında olan, öz-yeterliğinin farkında olan insan durumu kolayca atlatabilir.

Psikolojik danışmanlık günümüzde çok önemli bir meslek dalı haline gelmiştir. Psikolojik danışman adaylarının mezun olduktan sonra karşılaşacakları olaylarla ilgili hazırlıklı olmaları hem kendileri hem de meslekleri açısından önemlidir. Psikolojik danışman adaylarının

öz-yeterlikleriyle ilgili daha önce pek çok çalışma yapılmıştır. Ancak psikolojik danışman adaylarının öz-yeterliklerini derinlemesine inceleyen bir çalışma yapılmamıştır. Ayrıca psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutumlarını inceleyen çalışmalar da literatüre kazandırılmamıştır.

Psikolojik danışman adaylarının öz-yeterlik algısı düzeylerini ve psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutumlarını belirlemek, kişilik özelliklerini ortaya çıkarmak bu noktada önem arz etmektedir. Tutum ve öz-yeterlik algısının belirlenmesinin eğitim süreçlerinin düzenlenmesine, daha etkili psikolojik danışma süreçlerinin oluşmasına ve psikolojik danışmanlık mesleğinin itibarına katkı sağlayabileceği söylenebilir.

1.4. Sınırlılıklar

1- Ölçeklerin özelliklerinden dolayı katılımcılar yalnızca Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümünde 4.sınıfta öğrenim gören, Bireyle Psikolojik Danışma dersini almış olan öğrencilerle sınırlıdır.

2- Araştırmanın verileri Kişisel Bilgi Formu, Psikolojik Danışma Yardımı Vermeye Yönelik Tutum Ölçeği, Psikolojik Danışma Öz-Yeterlik Ölçeği ve Sıfata Dayalı Kişilik Testi'nden elde edilecek verilerle sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Psikolojik danışma: Bireysel farklılıkları, aile ve grupların akıl sağlığını, iyi oluşu, eğitimi ve kariyer hedeflerini güçlendiren profesyonel bir ilişkidir (Kaplan, Tarvydas ve Gladding, 2014).

Öz-yeterlik: Bireyin bir işi başarılı bir şekilde yapabilmesiyle ilgili yeterliklerine ilişkin algıları (Bandura, 1977b).

Psikolojik danışma öz-yeterliği: Bir psikolojik danışmanın yakın gelecekte yapacağı danışmalarda etkili olup olamayacağına ilişkin algılarıdır (Larson ve Daniels, 1998).

Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum: Bir psikolojik danışmanın, danışma sürecinde etkili olabilmesi için gerekli eğilimdir (Aslan vd., 2018).

Kişilik: Bireyin değişken durumlar karşısında davranışlarını açıklamaya yarayan, kişilerarası olan, duygusal, deneyim odaklı, teşvik edici bir etkileşim biçimidir (R. McCrae ve Costa, 1989).

BÖLÜM 2

2. ALAN YAZIN

2.1. Psikolojik Danışma

Günümüz dünyasında gittikçe önemli halen gelen alanlardan birisi de psikolojik danışma alanıdır. Ülkemizde psikolojik danışma kavramı üzerine çalışmalar 1950 yılından itibaren görülmektedir (Özgüven, 1990). Bu yılların ardından özellikle üniversitelerde açılan Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümleri ile giderek kuramsal temele kavuşmuş ve gelişmiştir.

Kişilerarası sorunlar çoğaldığında insanlık çıkmaza düşmüştür. Hayatı boyunca sorunlar yaşayan insanlık, bu sorunlarla başa çıkmak için birtakım yollara başvurmuştur (Güç, 2015). Psikolojik danışma sorunların daha kolay değerlendirilmesi ve çözülebilmesi sürecinde ortaya çıkmıştır (Hackney ve Cormier, 2008). Psikolojik danışmanın tanımı konusunda çeşitli görüşler vardır. Tan (2000)'a göre psikolojik danışma; sorun yaşayan birey ile onun sorununun çözümüne katkı sağlayacak uzman kişi arasında sorunun çözümüne dönük bir yardım sürecidir. Bir başka tarifte Mowrer (1957)'a göre psikolojik danışma; bilinç alanındaki çelişkilerin yarattığı normal kaygılar konusunda endişeli bireye uzman tarafından yapılan yardımdır (Akt. Özpolat, 2014). Al-Mahayra ve Taunous (2016)'a göre psikolojik danışma bireylerin kendilerini anlamak ve sorunlarını çözmek için başvurduğu, uzman kişilerce verilen bir eğitim ve yardım sürecidir. Tanımlarda görüldüğü üzere benzer ortak noktalar olsa da tanım konusunda fikir birliği yoktur.

Tartışmaların bitmesini isteyen Amerikan Psikolojik Danışma Derneği (ACA) 1997'de psikolojik danışmayı şu şekilde tanımlamıştır: “Psikolojik danışma; ruh sağlığı, psikoloji ve gelişim ilkelerinin; bilişsel, duyuşsal, davranışsal ve etkileşimsel müdahale stratejileri aracılığıyla, bireyin iyi oluşu, kişisel ve mesleki gelişimi ile ilgili sorunlarını ele alacak şekilde uygulanmasıdır.” Ancak bu tanımdan sonra tartışmalar devam etmiş ve yine ACA 2010 yılında bu tanımı değiştirmiştir. Yeni tanıma göre psikolojik danışma; bireysel farklılıkları, aile ve grupların akıl sağlığını, iyi oluşu, eğitimi ve kariyer hedeflerini güçlendiren profesyonel bir ilişkidir (Kaplan vd., 2014). Konsensüs yoluyla kabul edildiği için ve bireysel farklılıkları ön plana çıkardığı için bu tanım oldukça yerinde olmuştur.

Psikolojik danışma sürecine baktığımız noktada danışan ve danışman kavramı karşımıza çıkmaktadır. Psikolojik danışman, psikolojik danışma desteğini veren alanında uzman kişidir, bu desteği alan kişi ise danışandır (Kılıç, 2019). Danışan ve danışman arasında kurulan güven ve saygıya dayanan (Sarı, 2014), ortak bir amaca hizmet eden (Hackney ve Cormier, 2008) ilişki terapötik ilişki olarak adlandırılmaktadır. Bu ilişkinin kurulabilmesi ve danışma sürecinin sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi için danışmanın bazı becerilere sahip olması gerekir.

Psikolojik danışma becerileri konusunda pek çok çalışma yapılmıştır. Psikolojik danışma sürecinin başarılı olmasında birçok faktör etkili olsa da (Hackney ve Cormier, 2008) Özgüven (1999)'e göre en önemli faktör psikolojik danışma becerileridir (Akt. Uslu ve Arı, 2005). Etkili bir psikolojik danışma olması için psikolojik danışmanın, danışanın ne söylemek istediğini, bunun altında yatan nedeni, danışanın amaçlarını ortaya çıkarması (Geldard ve Geldard, 2012) ve bu becerileri nerede kullanacağını bilmesi gerekir (Uslu, 2005). Kuramsal anlamda bilgi ve becerilere sahip olmak danışan üzerinde etkili olmaktadır (Whiston ve Coker, 2000). Her kuramın kendine has becerileri olsa da psikolojik danışmanın temel becerileri vardır.

Temel beceriler aslında temel insani becerilerdir. Bu beceriler karmaşık bazı süreçlerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkmış gibi gözükse de insanın kendi içinde var olan ruh sesinin yansımalarıdır (Erzen, 2014). Psikolojik danışma süreci danışmanın çeşitli beceriler kullanarak, danışana yardım etme faaliyetlerini kapsamasına rağmen (Tatlılıoğlu, 1999; Yaka, 2005) pek çok danışman temel yardım becerileri ile danışanlarına yardımcı olmaya çalışır (Sanberk, 2010). Psikolojik danışmada beceriler şu şekilde sıralanabilir; Dikkat, geri bildirimde bulunma, soru sorma, kendini açma, yansıtma, bilgi toplama, yüzleştirme, model olma, etkin dinleme, sessizliği kullanma, yeni bir bakış açısı kazandırma, amaç oluşturma, sonlandırma, özyeterlik (Erzen, 2014; Geldard ve Geldard, 2012; Hackney ve Cormier, 2008; Howell, 2016; Inskipp, 2004; Koç, 2013; McLeod ve McLeod, 2011).

2.2. Öz-Yeterlik

Öz-yeterlik, Albert Bandura (1977b) tarafından çok çeşitli ortamlarda ve koşullarda insan davranışlarını açıklamak için önerilen ve psikolojik danışma sürecinde önemli bir yere sahip olan bir yapıdır. Öz-yeterlik, Bandura'nın (1982) kuramsallaştırdığı sosyal psikolojiden gelen bir yapıdır ve bilgi ve davranışın etkileşim biçimini açıklar. Bandura (1977a) yaptığı çalışmada davranışlardaki değişikliklerin öncelikle bilişsel mi yoksa davranışsal süreçlerden mi

meydana geldiği konusuna değinmiştir. Her iki yöntemin aslında ortak bir bilişsel mekanizmaya yani öz-yeterliğe dayandığını öne sürmüştür. Ayrıca Bandura (1977a) bu çalışmasında bilişsel süreçlerin yeni davranış kalıplarının edinilmesinde ve korunmasında önemli bir rol oynadığına dair artan kanıtlara değinmiştir.

Bandura (1977b), sosyal öğrenme deneyimlerinin, bilinçsizce güçlendirildikleri için değil, bilişsel olarak kodlandıkları ve korundukları için değişim için etkili mekanizmalar olduğunu ileri sürmüştür. Örneğin, modelleme etkili bir öğretim aracıdır çünkü gözlem bilişsel olarak korunur; eğer bu böyle olmasaydı modellemenin tekrar tekrar gösterilmesi gerekecektir. Davranışı değiştirmek için adımlar atıldıkça, istenen davranışa ilişkin ilk tahminler performans geri bildirim ve kendi kendini düzeltme yoluyla sürekli olarak geliştirilir. Bandura, eşleştirilmiş uyarının davranışsal öğrenmenin bile güçlü bir bilişsel bileşene sahip olduğunu kaydetmiştir, çünkü iki öğenin aslında eşleştirilmiş olduğunu bilişsel olarak işlemek gerekir. Uyarı, ancak tutarlı ve doğru bilişsel işlevler yoluyla tahminsel olarak çalışabilir (Bandura, 1977b).

Bandura ayrıca, davranışın, davranışçı ekolün ileri sürdüğü gibi, sadece acil olanlarla değil, toplu sonuçlarla ilişkili olduğunu belirtmiştir. İnsanların, belirli durumları ve belirli sonuçları üretmek için gerekli olan eylemlerin kalıpları ve oranları hakkında uzun aralıklarla olayların dizilerinden geri bildirim bilgilerini işleyip sentezlediğini söylemiştir (Bandura, 1977b). Daha sonra öz-yeterliğin bilişler, duygular ve eylemlerin etkileşimine aracılık eden bilişsel bir süreç olduğu teorisini geliştirmiş ve test etmiştir (Bandura, 1977b).

Psikolojik danışma becerileri arasında öz-yeterlik önemli bir yere sahiptir. Bandura (1977b) ortaya attığı öz-yeterlik kavramını bireyin bir işi başarılı bir şekilde yapabilmesiyle ilgili yeterliklerine ilişkin algıları olarak tanımlamaktadır. Öz yeterlik, bireyin karşısına çıkabilecek zorluklara karşı kontrol gücünü ve bu zorlukların üstesinden gelebilecek davranış örüntülerine sahip olmasını açıklamaktadır (Kılıç, 2019). Düşük öz-yeterlik algısına sahip bireyler günlük yaşamlarında sorunlar yaşamaktadır ve yoğun kaygı duymaktadırlar (Aydın, 2016). Öz-yeterlik tahminleri sadece gelecekteki kapasitenin tahminleri değildir; geri bildirimleri etkiler ve sürekli olarak etkilenirler (Bandura, 1982).

Bandura sonuç beklentisi ve etkinlik beklentisi arasında ayrım yapmaktadır. Sonuç beklentisi, kişinin belirli bir davranışın belirli sonuçlara yol açacağı tahmini olarak tanımlanır. Etkinlik beklentisi, kişinin sonuçları üretmek için gerekli davranışı başarıyla uygulayabildiği

inancıdır. Sonuç beklentisi, özellikle psikolojik danışma gibi karmaşık bir durumda, çoğu insan davranışını hesaplamak için çok mekanik ve işlevsizdir. Bu kavramlar, kişinin aslında gerekli davranışı üretebileceğini ve davranışın aslında istenilen sonuca yol açacağını varsayar. Ancak, belirli bir sonuca ulaşmak için gereken davranışı tanımlayabilmek, bunu gerçekleştirmekle aynı şey değildir. Buna karşılık, etkinlik beklentisi kişisel aracılığın önemli bir bileşenini ve kişinin istenilen sonuca katkıda bulunacak, ancak bunu garanti edemeyecek gerekli davranışı yapabilmesiyle ilgili algıladığı güveni içerir (Bandura, 1977a).

Bandura (1977a)'ya göre istenen performans için öz-yeterlik birincil öneme sahiptir. Bir kişinin öz-yeterlik algısı düşükse ve bir davranışı yerine getirebileceğine dair inancı yoksa gerçek sonucun geri bildiriminden hiçbir öneme sahip olmadığını, iyi ya da kötü sonuç her ne olursa olsun bu durumun kişisel aracılık yoluyla olmadığını belirtmiştir. Psikolojik danışma sürecinde oturum sonucu müdahale içeriğinden, danışmanın özelliklerinden, şanstın veya danışanın amaç veya davranışları gibi danışmanın kontrol edemediği bazı dış faktörlerden etkilenebilir. Bu durumda danışman yüksek öz-yeterlik algısına sahipse, eylemlerinin hem önemli hem de etkili olduğuna inanacak ve performans geri bildirimini değerli olacaktır (Mikkelsen, 2015). Ancak Bandura, yalnızca öz-yeterlik beklentilerinin eylem için yeterli olmadığını belirtmiş ve insanların aynı zamanda istedikleri davranışları uygulamak için etkili becerilere ve harekete geçmeye gerek duyduğunu söylemiştir (Bandura, 1977b).

Öz-yeterlik, bireylerin girmek için seçtikleri işin özellikleri, katılmak istedikleri etkinlikler, görevler ve çeşitli durumlarda engeller karşısında ortaya koymaya istekli oldukları enerji dahil olmak üzere çeşitli şekillerde bireyleri etkiler. Buna ek olarak, kendi kendine yeterlilik, bireylerin kendilerini nasıl gördüklerini ve görevleri üstlenme ve görevleri yerine getirme yeteneklerini nasıl değerlendireceklerini de etkilemektedir (Bandura, 1977a, 1991, 1993).

Bandura (1977a)'ya göre, öz-yeterlilik, bireylerin performanslarını etkileyen üç boyuttan oluşur:

1. Büyüklük: Öz-yeterlik, bireyin değişen zorluktaki görevleri yani yalnızca basit görevler veya orta derecede zor veya aşırı zor görevler üstlenmeye istekli olup olmadıklarından etkilenir.

2. Genellik: Kişinin deneyimleriyle ilgili etkinlik ya bir göreve özgü kalır ya da yeni alanlara genelleştirilir.

3. Güç: Zayıf öz-yeterliğe sahip olan kişilerin kolayca cesaretleri kırılırken, güçlü öz-yeterliğe sahip olanlar zorluklarla yüzleşip yollarına devam edebilirler.

Öz-yeterlik tek başına sağlanan veya oluşan bir algı değildir. Bireyin öz-yeterliğine etki eden, onun bu algısına neden olan bazı değişkenler vardır. Bandura (1977a) bunları öz-yeterliğin kaynakları olarak değerlendirmiş ve dört temel kaynaktan bahsetmiştir.

2.2.1. Öz-Yeterlik Kaynakları

Öz-yeterlik kaynaklarından ilki kişinin yaşadığı deneyimlerdir. Deneyimler öz-yeterliğin en etkili kaynaklarıdır, çünkü başarı için ne kadar çaba sarfedilmesi gerektiğinin farkına varıldığı aşama burasıdır. Kişi başarılı olabilmek için bazı kanıtlar arar. Bu kanıtları da geçmiş deneyimlerinden alma eğilimindedir. Başarılar bireyin öz-yeterlik algısına inancını artırır. Daha önceden yaşanan sorunlar ise yapılacak işi baltalar (Bandura, 1982, 1997; Marks, 2013).

İkinci kaynak bireyin gözlemleridir. İnsanlar sadece deneyim ve yeteneklerine güvenmez. Başkalarının yaşadıkları da öz-yeterliği etkileyebilir. Onları gözlemleyerek kendisi hakkında varsayımlarda bulunabilir. Bu noktada gözlemlenen ve model alınan kişi ile bireyin benzer özellikler göstermesi öz-yeterlik algısına olumlu katkı sağlamaktadır. Bu modelleme ile birlikte kişi aynı faaliyetleri yapabileceğine dair bir güven duygusu ile birlikte öz-yeterlik algısını da yükseltir (Bandura, 1997; Mohd Noor, 2018)

Üçüncü kaynak başkalarının verdikleri sözel cesaretlendirmelerdir. Bireyleri görevi yerine getirebilmeleri için yetenekleri olduğuna ikna eden sosyal teşvik olarak tanımlanabilir. Toplumsal ikna olarak da değerlendirilen bu kaynak insanların bir işi yapabileceklerine olan inançlarını etkilemektedir. Özellikle zorluklarla karşılaşıldığında bu sözel cesaretlendirmeler daha fazla işe yaramaktadır. Sözlü ikna sıkça kullanılmasına rağmen etkili olması gerçekçiliğe, kişinin hedeflerine ve değişiklik yapma isteğine bağlıdır. Bir kişinin yetenekli olduğunu duymuş olması onun öz-yeterliğini artırmayabilir (Bandura, 1977a, 1997).

Son kaynak ise kişinin içinde bulunduğu fizyolojik ve duygusal uyarılma durumlarıdır. Bazı anlarda öz-yeterlik algısı konusunda kararsızlıklar yaşanabilmektedir. Stresli ve baskı duyulan anlarda bireyin öz-yeterliğine dair inancında değişimler gözlenebilmektedir. Yüksek düzeyde uyarılma kişinin öz-yeterlik algısını azaltabilir. Bununla birlikte, somatik uyarılmanın bilişsel değerlendirmesi ile uyarılmanın potansiyel olumsuz etkisini azaltılmış olur. Böylece, fizyolojik ve duygusal durumların bilişsel olarak azaltılması, kişinin öz-yeterliliğini artırır.

(Bandura, 1982, s. 198, 1997; Mohd Noor, 2018). Görüldüğü üzere öz-yeterlik algısı pek çok değişkenden etkilenmektedir.

Öz-yeterlik algısı düşünüldüğünden daha fazla bir öneme sahiptir. Başarılı bir performans için becerilerin yanında (Pamukçu, 2011) öz-yeterlik de bulunması gerekir (Saticı, 2014). Ancak bu noktada davranışın sıklığı ve ortaya konmasındaki istek de öz-yeterliği etkilemektedir (Bandura, 1977a). Pek çok davranışta ve özellikle mesleki beceri ve bilgi gerektiren davranışlarda öz-yeterlik kavramı karşımıza çıkmaktadır.

2.3. Sosyal Bilişsel Psikolojik Danışman Eğitim Modeli

Larson (1998) Bandura'nın Sosyal Bilişsel Kuramından büyük ölçüde yararlanarak ve gelecekteki danışmanların etkinliğini belirlemek için danışmanın öz-yeterliğinin birincil belirleyici olduğu görüşünü savunan Sosyal Bilişsel Psikolojik Danışman Eğitim Modeli (SBPDEM)'ni geliştirmiştir. SBPDEM modelinde, yetenekleri konusunda yüksek beklentileri olan ve danışmanlık deneyimi hakkında daha az kaygı duyan psikolojik danışmanların, daha yüksek benlik saygısına ve psikolojik danışma öz yeterlik algısına sahip olacağı düşünülmektedir.

SBPDEM, ilk olarak Bandura (1989) tarafından tanımlanan öz-yeterliğin kaynağı olan dört terimi, yani ustalık, modelleme, sosyal ikna ve duygusal uyarılmayı kapsar ve bu ilkeleri kullanır. Psikolojik danışma öz-yeterliğinin danışmanın bu dört kaynağın bilişsel değerlendirmesi yoluyla büyük ölçüde belirleneceği ve değiştirileceği varsayılmaktadır. Ustalık bir danışanla psikolojik danışma sürecini başarılı bir şekilde sonlandırmayı içermektedir. Modelleme kaynağında ise kişi başarılı olduğu bir seansın video kaydını izleyerek öz-yeterlik algısını yükseltmeyi amaçlamaktadır. Sosyal ikna genellikle destekleyici, yapılandırıcı ve özendirici olan süpervizyon ile ilişkiyi içerir. Kaynaklardan sonu olan duyuşsal uyarılma ise psikolojik danışmanın başlangıçta bir danışanla süreçte yaşadığı kaygıyı kapsamaktadır.

Larson'un geliştirmiş olduğu modelde çeşitli göze çarpan değişkenler bulunmaktadır. Bunlardan ilki karakterler grubunda yer alan psikolojik danışmandır. Psikolojik danışmanın kişisel aracılık özelliğinin olması gerekmektedir. Kişisel aracılık psikolojik danışma öz-yeterlik algısının yanı sıra kişinin dinamik bilişsel, duygusal ve motivasyon süreçlerini de içerir. Psikolojik danışma öz-yeterlik algısı, nasıl psikolojik danışma yapacağı ve nasıl etkili olabileceği konusunda en etkili nedensel araçlar olarak görülür. Psikolojik danışma öz-yeterlik

algısı kısmen diğer süreçlerin arabuluculuk etkilerini ve gelecekteki danışmanlık eylemlerini belirler. Kişisel aracılığın psikolojik danışman eğitimi ile ilgili 7 bileşeni vardır (Larson, 1998).

Bunlardan ilki psikolojik danışma ile ilgili bilgi ve becerilerdir. Meslek hayatına yeni başlayan psikolojik danışmanlar dahi üç tür temel bilgilerle danışmanlarına yardımcı olmaya çalışırlar. Psikolojik danışmanın deneyimi yeni bilgi ve beceriler öğrenmesiyle yakından ilişkilidir. Fakat deneyim kazanması öz-yeterlik algısında bir farklılaşmaya neden olmaz (Melchert, Hays, Wiljanen ve Kolocek, 1996). İyi ve psikolojik danışma öz-yeterlik algısı yüksek düzeyde olan bir psikolojik danışman bu üç bilgi türünde de kendini geliştirmiş olmalıdır (Larson, 1998).

İkincisi psikolojik danışma öz-yeterliğidir. Psikolojik danışmanların mevcut bilişsel, davranışsal ve sosyal becerilerini danışmanlık görevine entegre edip uyguladıkları üretken bir mekanizmadır. Genel olarak benlikten farklı olarak öz-yeterlik, belli bir alana özgü ve sadece o alanla ilgili algıyı ifade etmek için kullanılır. Üçüncü bileşen sonuç beklentileri, psikolojik danışmanların geçmiş oturumlarının sonuçlarını değerlendirmek yerine yakın gelecekte yapacağı danışma seanslarının olası sonuçlarına ilişkin yargılarıdır. Sosyal Bilişsel Kuram psikolojik danışman eğitime uygulanırken sonuç beklentilerinin danışmanın performansına etki etmediği varsayılmıştır (Larson, 1998).

Dördüncü bileşen süpervizyon ve psikolojik danışma sürecinin amaç ve planlarıdır. Psikolojik danışman, hedefleri ve süpervizyon planlarını özel ve açık bir şekilde belirlemelidir. Fakat bu hedefler aşırı zor hedefler olmamalıdır. Beşinci bileşen bilişsel süreçler; psikolojik danışmanın, danışma süreciyle ilgili kendi düşüncelerini, süpervizyon görüşlerini ve danışmanlarından gelen eleştirileri kendi içinde değerlendirmesidir (Larson, 1998).

Altıncı bileşen duygusal süreçlerdir. Sosyal Bilişsel kuram bilişsel olarak aracılık ettiği için kişinin etkisine vurgu yapar. Odak noktası kaygının belirtilerini ya da dışı vurumunu ölçmek değil, psikolojik danışman tarafından nasıl yorumlandığıdır. Önemli olan nokta, danışmanın kaygıyı güçten düşürücü veya zorlayıcı olarak ne ölçüde yorumladığıdır. Sosyal Bilişsel Kuram psikolojik danışman eğitime uyarlanırken psikolojik danışman öz-yeterliğinin kaygı yorumlamasına aracılık edeceği varsayılmıştır.

Son bileşen öz-değerlendirmedir. Öz-değerlendirme, psikolojik danışmanların yakın geçmişte yaptıkları danışmanlık performanslarına ilişkin kararlarını ifade eder (Larson, 1998). Sosyal Bilişsel Kuramda öz-değerlendirme kavramı ile ilgili psikolojik danışmanların bu

kararları alırken olumlu ya da olumsuz yönlerine ne ölçüde odaklandıkları yer almaktadır (Bandura, 1982).

Düşük öz-yeterlik algısına sahip olma SBPDEM’de psikolojik danışman ile ilgili diğer bir kavram olan süpervizyon ve psikolojik danışma sürecindeki etkili eylemleri olumsuz etkilemektedir. Çünkü öz-yeterlik danışmanlık ve süpervizyon sürecinde etkili eylemlerin birincil belirleyicisidir. Psikolojik danışmanın etkili eylemlerinden de etkilenir aynı zamanda. Etkili eylemlerin oluşabilmesi için uygun modelleri seçmek ve bu modelleri iyi bir şekilde gözlemlenmek gerekmektedir. Psikolojik danışman adayı süpervizyon sürecinde yeterli enerjiyi harcarsa, başarısızlığa rağmen devam ederse ilerleme kaydedebilir ve danışanlarına karşı daha etkili olmayı öğrenebilir. Bu vesileyle öz-yeterlik algısı da artmış olacaktır. Fakat bu artış psikolojik danışman adayının iyimserliğinden de etkilenebilir. Yine de artan öz-yeterlik algısı ilerleyen süreçte kaygıyı azaltmaya, doğru bilişsel süreçleri yaşamaya ve psikolojik danışma performansının artmasına, danışanlarla daha etkili eylemlere neden olacaktır. Danışma sürecinde sonuç beklentilerinden, yanlış yöntem seçiminden veya performansa göre daha az etkili olma gibi durumlarla psikolojik danışman adaylarının öz-yeterlik algıları azalabilir. Bu da yanlış bilişsel süreçlere, belirsiz hedeflere ve etkisiz eylemlere neden olur (Larson, 1998).

Göze çarpan değişkenlerden karakterler grubundan yer alan diğer bir değişken ise süpervizör ve onun fonksiyonlarıdır. Larson (1998) üç önemli süpervizör fonksiyonundan bahseder. Bunlar; modelleme deneyimlerinin sağlanması, sosyal ikna ve sosyal etki, süpervizörün geribildirim vermesidir. Bu fonksiyonlar ancak samimi, destekleyici bir süpervizyon ilişkisi mevcutsa işe yarar.

Süpervizör fonksiyonlarının en önemli sonucu psikolojik danışmanın danışanlarına karşı nasıl daha etkili olabileceğini güvenli bir ortamda öğrenmesidir. Süpervizörün psikolojik danışmana açık, orta derecede zor, öngörülebilir, kontrol edilebilir, gerçekçi ve başarılı olacağı modelleme deneyimleri sunması ve bu modelin psikolojik danışmanlarca benimsenmesi gerekmektedir. Bu etkili modelleme ile öz-yeterlik algısının da artacağı beklenmektedir. Süpervizör danışmanın yeni danışma becerileri kazanması, danışanın verdiği mesajı anlaması, mesajı işlemesi ve bu süreçte motive olması için sosyal ikna ve sosyal etki yolunu kullanılmalıdır. Etkili süpervizör fonksiyonlarından sonuncusu da geribildirim sağlamaktır. Etkili bir geribildirim yapıcı, olumlu ve değiştirilebilir olmalıdır. Geribildirim etkinliği güvenli ve destekleyici süpervizör ilişkisi ile doğru orantılıdır (Larson, 1998).

Karakterler grubundaki son değişken ise tahmin edileceği üzere danışandır. Danışmanın birincil öğrenme ortamı kısmen de olsa danışana bağlıdır. Danışanın tedaviye hazır olması, olumlu sonuçlar, ortaya konan probleminin zorluğu ve danışmanlık görevinin ne kadar yönetilebilir olduğu kısmen danışmanın etkili danışmanlık eylemlerini ne kadar öğrenebileceğini belirler. Danışman eğitime uygulanan psikolojik danışma öz-yeterliği, danışma ortamının danışmanın kişisel arabuluculuk değişkenlerinden etkileneceğini ortaya koymaktadır. Özellikle, performanslarına göre daha iyi öz-yeterlik algısı olan psikolojik danışman adaylarının, danışanı daha olumlu bir şekilde etkileme olasılıkları oldukça yüksek olabilir. Ayrıca bu danışmanlar ilerleyen süreçlerde daha zorlayıcı problemleri seçebilir ve danışmanlık oturumlarını daha yönetilebilir görebilirler (Larson, 1998).

2.4. Psikolojik Danışma Öz-Yeterliği

Psikolojik danışmada öz-yeterlik kavramı ilk olarak Larsons ve Daniels (1998) tarafından ortaya atılmış ve şu şekilde tanımlanmıştır; psikolojik danışma öz-yeterliği, bir danışmanın yakın gelecekte yapacağı danışmalarda etkili olup olamayacağına ilişkin algılarıdır. Bu tabir, danışma süreci ve oturumu yönlendirebilmeyi, olumsuz danışan davranışlarının üstesinden gelmeyi (Lent, Hill ve Hoffman, 2003) ve gerekli becerileri uygun yerlerde kullanmayı (Greason ve Cashwell, 2009; Koç, 2013) da kapsamaktadır.

Psikolojik danışma öz yeterliği üç varsayım ile ele alınabilir:

1. Psikolojik danışma sürecinin olmazsa olmazlarından biri psikolojik danışma öz yeterliğidir.
2. Psikolojik danışma öz yeterliği yüksek olan danışmanlar karşılaştıkları zorluklara karşı daha fazla dirençlidirler.
3. Psikolojik danışma öz yeterliği yüksek danışmanlar almış oldukları eleştirileri olumlu değerlendirebilirler. (Daniels ve Larson, 1998).

Psikolojik danışma öz-yeterlik algısının danışman tepkilerinin seçiminden, harcanan çabadan (Kleiner, 2006), zorluklar karşısında ısrarcı olma ve risk alma davranışından (Larson ve Daniels, 1998) ve danışmanın yaşından (Watson, 2012) etkilendiği düşünölmektedir. Ayrıca öz-yeterlik algısı motivasyonel ve bilişsel süreçler gibi diğer aracılık yoluyla da danışmanlık faaliyetlerini etkilemektedir (Larson ve Daniels, 1998). Danışmanlık eğitiminin erken dönemlerinde öz-yeterlik algısının geliştirilmesi, kararlılık ve zor becerilerin öğrenilip

motivasyon sağlanması açısından daha etkili performansa neden olabilir (Larson vd., 1992; Akt. Harper, 2008).

Psikolojik danışma sürecinde öz-yeterlik önemli bir yere sahiptir (Asarlı, 2012; Larson ve Daniels, 1998; Sarıkaya, 2017b). Danışman kendisinin yeterli düzeyde olduğunu düşünmeye başladığında daha verimli teknikler kullanmaya başlamaktadır. Bu da danışana daha çok faydalı olmasını sağlar ve danışanın memnuniyeti artar (Aydın, 2016). Levitt (2002)'e göre, psikolojik danışmanın danışma sürecinin başında, yapacağı danışmanın danışana yararlı olacağını düşünmesi ve kendisini hazırlaması, öz-yeterliğine olan inancında etkilidir. Ancak eğer psikolojik danışmanın öz-yeterlik algısı düşük düzeyde ve başarılı olamayacağını düşünmekte ise etkili bir psikolojik danışma hizmeti vermek konusunda eksik kalacaktır (Yam, 2014) ve bu danışma sürecini de etkileyecektir (Yayla, 2016).

Psikolojik danışmanlar, aldıkları eğitimlerin ve edindikleri deneyimlerinin miktarının da etkisiyle bazen yetersizlik duyabilirler. Ya da yeterlikleri hakkında kaygı yaşayabilirler. Bu kaygı psikolojik danışman için görece iyidir. Çünkü psikolojik danışman kendi yetersizliğine dair kaygı ile üstesinden gelemeyeceği durumlardan kaçınmış olur (İkiz, 2010). Kaygı durdurulamaz seviyelere ulaşırsa da öz-yeterliği olumsuz etkilemeye başlar (Sarıkaya, 2017b). Ancak, öz-yeterlik ile alınan eğitim arasındaki ilişki tam olarak ortaya konamamıştır. Çoğunlukla, psikolojik danışma öz-yeterlik algısı en az bir veya daha fazla danışmanlık deneyimi olan bireyler için hiç olmayanlardan daha güçlüdür (Barbee, Scherer ve Combs, 2003; Melchert vd., 1996; Tang vd., 2004). Alınan eğitim ve öğretim miktarı psikolojik danışma öz-yeterlik derecesinin önemli bir yordayıcısı olarak rapor edilirken (Kocarek, 2001; Larson ve Daniels, 1998; Melchert vd., 1996), birtakım çalışmalar da böyle bir öngörücü ilişkinin olmadığını bildirmiştir (Tang vd., 2004).

Psikolojik danışma öz-yeterliğinin dört temel kaynağını kullanarak danışmanlık öz-yeterliliğini artırmaya yönelik müdahaleleri değerlendirmek için bazı çalışmalar yapılmıştır. Lisans öğrencileriyle yapılan iki çalışmada, Munson, Zoerink ve Stadulis (1986) rol oynama ve görsel görüntülerle modellemenin psikolojik danışma öz-yeterlik algısını kontrol grubundan daha fazla geliştirdiğini bulmuşlardır. Larson ve diğerleri (1992) de benzer şekilde uygulamalı bir şekilde verilen eğitimin psikolojik danışma öz-yeterliğini anlamlı bir şekilde etkilediğini ortaya koymuşlardır.

Ancak daha sonra yapılan bir çalışmada rastgele şekilde rol oynama ve video kaydı izleme gruplarına alınan psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterlik algılarının başarı algılarıyla ilişkili olduğu bulunmuştur (Larson vd., 1999). Yapılan çalışmada bir gruba 15 dakikalık bir danışma videosu izletilmiş, diğer gruba ise 15 dakika sahte bir danışma yaptırılmıştır. Ardından katılımcıların öz-yeterlik algıları ve başarı algıları ölçülmüş, rol oynama tekniğinin kullanıldığı danışmanlarda başarının öz-yeterlik algısını önemli derecede etkilediği görülmüştür.

Sipps, Sugden ve Faiver (1988) yaptıkları çalışmada mezun olunan yıl ile temel psikolojik danışma becerilerinin öz-yeterlik üzerindeki etkisini incelemiştir. 4 sene önce mezun olan öğrencilerin yeni mezun olan öğrencilere göre anlamlı bir şekilde becerileri daha iyi kullandığı ve öz-yeterlik algılarının ise daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Melchert ve diğerleri (1996) de deneyim ile öz-yeterlik algısı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca yapılan bu çalışmada birinci sınıf yüksek lisans öğrencileri, ikinci sınıf yüksek lisans öğrenciler, doktora öğrencileri ve profesyonel olarak meslek hayatına devam eden psikologların hepsinin danışma öz-yeterlik algıları arasında anlamlı bir farklılaşma görülmüştür.

Ridgway ve Sharpley (1990) yaptıkları çalışmada öz-yeterliğin de aralarında bulunduğu beş değişkenle; danışma becerileri, danışma davranışları ve danışan memnuniyeti arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalışmışlardır. Yordayıcılar ve sonuç değişkenleri olarak adlandırılan bu iki grup arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Fakat öz-yeterliğin özel olarak danışman becerilerine etki edip etmediği sonucuna ulaşılamamıştır. Bunda sadece 42 öğrenci ile çalışılmasının etkisi büyüktür. Sharpley ve Ridgway (1993)'in yaptıkları başka bir çalışmada spesifik olarak öz-yeterlik algısının danışma becerilerine etkisi araştırılmıştır. Fakat bu çalışmada da iki değişken arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Larson ve Daniels (1998) psikolojik danışma öz-yeterliği ile ilgili yapılan çalışmalarla ilgili bir inceleme yapmışlardır. İncelemeye 1983-1998 yılları arasında psikolojik danışma öz-yeterliği ile ilişkilendirilen 32 çalışma dahil edilmiştir. Yapılan incelemede psikolojik danışma öz-yeterliğinin daha fazla deneyim sahibi olanlarda olmayanlara göre daha güçlü olduğunu göstermiştir. Ancak eğitim seviyesi ile psikolojik danışma öz-yeterliği arasında bir belirsizliğin olduğu belirtilmiştir. İncelenen çalışmalarda yer alan cinsiyet, yaş, teorik yönelimi, çalışma ortamı gibi değişkenlerin öz-yeterlikler arasındaki farkları açıklamada yetersiz kaldığı görülmüştür. Danışmanın bilişsel, duygusal ve motivasyonel süreçlerle ilgili kişisel aracılık

değişkenlerinin ise psikolojik danışma öz-yeterliği ile ilişkili olduğu görülmüştür. Örneğin düşük kaygı düzeyine sahip danışmanların daha yüksek öz-yeterliğe sahip oldukları tespit edilmiştir.

Performans geribildirimlerinin psikolojik danışma öz-yeterlik algısı ve kaygı üzerine etkisini araştırıldığı çalışmada Daniels ve Larson (2001), geribildirimlere bağlı olarak öz-yeterlik algısını arttığını, kaygının ise azaldığını bulmuşlardır. Bu çalışmada ayrıca geribildirimler süpervizör tarafından verildiği için yazarlar, süpervizör ile danışmanın ilişkisinin incelenmesi gerektiği önerisinde bulunmuşlardır. Bu öneri üzerine Cashwell ve Dooley (2001) süpervizyonun psikolojik danışma öz-yeterliği ile ilişkisini inceleyen bir araştırma yapmışlardır. Klinik olarak süpervizyon ilişkisi içinde olan psikolojik danışmanların öz-yeterlik algıları, olmayan diğer gruba göre anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Ayrıca pek çok çalışmada süpervizyon ilişkisi ile psikolojik danışma öz-yeterlik algısı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya konulmuştur (Doshi, 2017; Lorenz, 2009; Mohd Noor, 2018; Smothers, 2009; Ward, 2001).

Ancak bunun aksine Humeidan (2002) yaptığı çalışmada süpervizyon ilişkisinin psikolojik danışma öz-yeterlik algısına etki etmediğini bulmuştur. Benzer şekilde Wise (2006) ve Meola (2017) farklı zamanlarda yaptıkları çalışmalarda süpervizyonun psikolojik danışma öz-yeterliğinin etki alanı içerisinde yer almadığını bulmuşlardır.

Ülkemizde de psikolojik danışma öz-yeterliği ile ilgili pek çok çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde genellikle psikolojik danışma öz yeterliğinin süpervizyon süreci ile ilişkilendirildiği görülmektedir (Aladağ, 2014; Bakalım vd., 2018; Eryılmaz ve Mutlu, 2018; Koç, 2013; Sarıkaya, 2017b). Bunun yanında çeşitli değişkenlerle öz-yeterlik algısının ilişkisini ortaya koymaya çalışan çalışmalar da yapılmıştır (Aydın, 2016; Aydın vd., 2017; Çapri ve Demiröz, 2016; Kılıç, 2019; Malkoç ve Sünbül, 2020; Satıcı, 2014; Şeker, 2019; Ümmet, 2017; Yam, 2014; Yam ve İlhan, 2016; Yayla ve İkiz, 2017; Yüksel, 2017). Sadece psikolojik danışman adaylarının öz-yeterlik algılarını belirlemeye yönelik çalışmalar da literatür tarandığında karşımıza çıkmaktadır (Bakioğlu ve Türküm, 2019; Öztürk, 2014; Pamukçu, 2011).

Psikolojik danışma öz-yeterliğinin süpervizyon süreci ile ilişkisini inceleyen çalışmalara bakıldığında, Bakalım vd., (2018) grup süpervizyonunun psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterlik algılarına etkisini incelemiştir. Çalışma sonuçlarına

göre psikolojik danışma öz-yeterliğinin tüm alt boyutlarıyla grup süpervizyonunun olumlu bir şekilde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Benzer şekilde Eryılmaz ve Mutlu (2018)'nin yapmış oldukları çalışmada Gelişimsel Kapsamlı Süpervizyon modelinin psikolojik danışman adaylarının gelişimlerine etkileri incelenmiştir. Sonuçlar incelendiğinde psikolojik danışman adaylarının görüşlerine göre Gelişimsel Kapsamlı Süpervizyon Modelinin psikolojik danışma öz-yeterliğini artırdığı görülmektedir.

Sarıkaya (2017b) süpervizyon terapötik ittifakı, süpervizyon tarzı ve süpervizyon rolleriyle psikolojik danışma öz-yeterliği arasındaki ilişkiyi incelediği kapsamlı çalışmada süpervizyon rollerinden rehber rolü ve süpervizyon tarzlarında görev yönelimli tarzın ittifak aracılığıyla psikolojik danışma öz-yeterlik algısını olumlu yönde etkilediğini bulmuştur. Ayrıca psikolojik danışma öz-yeterlik algısının alt boyutu olan yardım becerileri alt boyutu ile de rehber rolü, çekici ve görev yönelimli tarzın anlamlı bir ilişki içinde olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Öğrencilerin farklı süpervizyon süreçlerinin yaşantıları ve psikolojik danışma alanındaki gelişimlerine etkisini incelemek için yapılan nitel bir çalışmada Aladağ (2014), öğrencileri süpervizyon sürecinde en çok etkileyen olayların süpervizyon geribildirim, süpervizyonun özellikleri, akran geribildirimleri gibi temalar etrafında toplandığını bulmuştur. Ayrıca öğrencilerin görüşleri dikkate alındığında süpervizyon yaşantısının mesleki öz-yeterlik açısından da olumlu katkı sağladığı bulunmuştur.

Yukarıda bahsedilen çalışmaların aksine Koç (2013) yapmış olduğu deneysel çalışmada deney ve kontrol grubuna farklı süpervizyon modelleri uygulayarak bu modellerin psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterlik algılarına etkisini test etmiştir. Deney grubuna uygulanan Kişilerarası Süreci Hatırlama Tekniği ile kontrol grubuna uygulanan karma modele dayanan süpervizyon arasında psikolojik danışma öz-yeterliğine anlamlı düzeyde bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çeşitli değişkenlerle psikolojik danışma öz-yeterlik algısı arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan çalışmalar incelendiğinde; Malkoç ve Sünbül (2020) yaptıkları çalışmada psikolojik danışma öz-yeterlik algısı ile duygusal okuryazarlık ve bilişsel esneklik arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma sonuçlarına göre duygusal okuryazarlık ile psikolojik danışma öz-yeterliğinin alt boyutları olan yardım becerileri öz-yeterliği ve danışmayı yönetme öz-

yeterliği arasında pozitif anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca psikolojik danışma öz-yeterliğinin üç alt boyutuyla da bilişsel esneklik pozitif anlamlı bir ilişki göstermiştir.

şeker (2019) yapmış olduğu çalışmada psikolojik danışma öz-yeterliği ile pek çok değişken arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Sonuçlar incelendiğinde; Cinsiyet ile psikolojik danışma öz-yeterlik algısının ilişkisine bakıldığında kadınların lehine anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Bireysel ya da grup şeklinde süpervizyon uygulamasının ise psikolojik danışma öz-yeterlik algısına etkisi görülmemiştir. Psikolojik danışma yapılan danışan sayısıyla ve seans sayısıyla psikolojik danışma öz-yeterlik algısı arasındaki ilişki incelendiğinde psikolojik danışman adaylarının öz-yeterlik algılarında anlamlı bir farklılaşma gözlenmemiştir. Son olarak meslek etiği ile ilgili bir öğrenme yaşantısının psikolojik danışma öz-yeterlik algısı üzerinde olumlu bir etkisi keşfedilmiştir. Yaşantısı sahibi psikolojik danışman adaylarının yaşantısı sahibi olmayan psikolojik danışman adaylarından daha yüksek düzeyde psikolojik danışma öz-yeterlik algısına sahip olduğu bulunmuştur.

Aydın vd. (2017) yaptıkları çalışmada psikolojik danışma öz-yeterlik algısı ile umut ve yaşam doyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Sonuçlara bakıldığında her iki değişkenle de psikolojik danışma öz-yeterlik algısının pozitif yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu bulunmuştur. Ayrıca çalışmada incelenen mesleğe ilişkin duygu ve çalışma yılı değişkenlerine göre de psikolojik danışma öz-yeterlik algısında anlamlı bir farklılaşma görülmüştür.

Psikolojik danışma öz-yeterliği, genel öz-yeterlik ve pozitif-negatif duygular arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada Ümmet (2017), pozitif duyguların hem psikolojik danışma öz-yeterliği hem de genel öz-yeterlik için önemli bir değişken olduğunu sonucuna ulaşmıştır.

Yayla ve İviz (2017) alışmalarında psikolojik danışma öz-yeterlik algısı ile etkili psikolojik danışman nitelikleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve bu iki değişken arasında düşük düzeyde pozitif yönlü bir ilişki bulmuşlardır. Ayrıca çalışmada incelenen cinsiyet, yaş, çalışılan kurum, çalışma süresi, mezun olunan program değişkenlerine göre psikolojik danışma öz-yeterlik algısının farklılaşmadığı görülmüştür.

Algılanan yıldırma davranışı, tükenmişlik düzeyleri ve psikolojik danışma öz-yeterlik algısı arasındaki ilişkiyi inceleyen Yüksel (2017)'in çalışmasında, psikolojik danışma öz-yeterlik algısı algılanan yıldırma davranışı ve tükenmişlik düzeyi ile anlamlı bir ilişki içinde

bulunmuştur. Yapılan analizler sonucunda bu iki değişkenin psikolojik danışma öz-yeterlik algısını açıklamada %22 etkili olduğu görülmektedir.

Aydın (2016) yapmış olduğu çalışmada psikolojik danışma öz-yeterliği, umut ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre psikolojik danışma öz-yeterlik algısı umut düzeyine olumlu bir şekilde, kaygı düzeyini ise olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Ayrıca psikolojik danışma öz-yeterlik algısının cinsiyet, öğretim türü ve PDR derneğine üyelik durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği, bölümü tercih nedenine göre ise anlamlı farklılaşma görülmüştür.

Çapri ve Demiröz (2016) yaptıkları çalışmada duygusal zeka düzeyi ve psikolojik danışma öz-yeterlik algısı arasındaki ilişkide etkili psikolojik danışman niteliklerinin aracılık rolünü incelemiştir. Araştırma sonuçlarında duygusal zeka düzeyi ile etkili psikolojik danışman nitelikleri ve psikolojik danışma öz-yeterlik algıları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Ayrıca psikolojik danışma öz-yeterlik algısı ile etkili psikolojik danışman nitelikleri arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Son olarak etkili psikolojik danışman nitelikleri ve duygusal zeka düzeyi psikolojik danışma öz-yeterlik algısı üzerindeki varyansın %36'sını açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Psikolojik danışma öz-yeterlik algısı, mizah tarzları ve süpervizyon yaşantıları arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada Satıcı (2014), mizah düzeyine, oturum sayısına, süpervizyon memnuniyetine, kişisel-mesleki gelişim deneyimlerine göre psikolojik danışma öz-yeterlik algısının pozitif ve anlamlı düzeyde farklılaştığını bulmuştur. Danışan olarak psikolojik danışma yaşantısı geçirme, cinsiyet ve akademik başarı ile psikolojik danışma öz-yeterlik algısı arasında ise anlamlı bir ilişki görülmemiştir.

Yam (2014) psikolojik danışma öz-yeterlik algısı ile kişilik özellikleri, geçmiş eğitim yaşantıları ve kaygı düzeyleri arasındaki inceleyen bir çalışma yapmıştır. Psikolojik danışma öz-yeterlik algısı eğitim düzeyine göre sadece oturumu yönetme becerileri öz-yeterliği alt boyutunda lisansüstü lehine bir farklılaşma göstermektedir. Aynı şekilde başka bir eğitim alma değişkenine göre de sadece oturumu yönetme becerileri öz-yeterliği alt boyutunda anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Psikolojik danışma öz yeterliği alt boyutları kişilik özelliklerinin alt boyutlarından dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk kişilik boyutları ile anlamlı düzeyde ve pozitif yönde ilişkili fakat duygusal dengesizlik kişilik özelliği alt boyutu ile anlamlı düzeyde negatif ilişkili bulunmuştur. Diğer ilişkilere bakıldığında

psikolojik danışma öz yeterlik algısı ve alt boyutları ile eğitim yeterliliğine ilişkin algı, fiziki imkânların yeterliliğine ilişkin algı ve çalışma süresi anlamlı düzeyde ve pozitif yönde, durumluk-sürekli kaygı ve danışma becerilerine ilişkin kaygı düzeyi ile anlamlı düzeyde ve negatif yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Kişilik özellikleri, kaygı düzeyleri, çalışma süresi ve geçmiş eğitim yaşantıları birlikte ise psikolojik danışma öz-yeterlik algısı üzerindeki varyansın %42'sini açıklamaktadır.

Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterlik algılarını belirlemek için yapılan tek değişkenli çalışmalar incelendiğinde; Bakıoğlu ve Türküm (2019) yaptıkları çalışmada psikolojik danışma öz-yeterlik algısının alınan derslere göre farklılaştığı sonucuna ulaşmışlardır. Örneğin kültüre duyarlı psikolojik danışma dersini alan öğrencilerin almayan öğrencilere göre psikolojik danışma öz-yeterlik algıları daha yüksek bulunmuştur.

Ülkemizde psikolojik danışma öz-yeterlik algısı konusunda yapılmış en önemli çalışma Pamukçu (2011) tarafından yapılmıştır. Araştırmacı Lent vd. (2003) tarafından geliştirilen ölçeği Türkçe'ye uyarlayarak, yaşam doyumu, süpervizyon memnuniyeti, akademik başarı, danışan ve oturum sayısı değişkenleri ile yaptığı çalışmada şu sonuçlara ulaşmıştır; yaşam doyumu, oturum sayısı ve süpervizyonun niteliği değişkenlerinin psikolojik danışma öz-yeterlik algısındaki değişimin %13'ünü açıkladığını bulmuştur. Ayrıca akademik başarı, danışan sayısı ve süpervizyonun niceliği değişkenlerinin psikolojik danışma öz-yeterlik algısını yordamadığı sonucuna ulaşmıştır.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde psikolojik danışma öz-yeterlik algısının ve etkilendiği faktörlerin belirlenmesi önem arz etmektedir. Bir meslek yaşantısında doyum ve başarı sağlanması için öz-yeterlik algısının yüksek düzeyde olması gerektiği görülmektedir. Psikolojik danışma öz-yeterlik algısı da lisans eğitiminden sonra psikolojik danışmanlar için gerekli özelliklerdendir. Yapılan çalışmalardan anlaşıldığı üzere, aksi yönde sonuçlar olsa da psikolojik danışma öz-yeterlik algısı; süpervizyon yaşantısı, kişilik özellikleri, alınan eğitimler, danışanlardan ve akranlardan gelen geribildirimler, kişisel ve mesleki gelişim, uygulamalı olarak danışma sürecinin içinde bulunma, danışma sayısı gibi değişkenlerden etkilenmektedir. Fakat psikolojik danışma öz-yeterlik algısının neden ve sonuçlarıyla ilgili bulgular onu tam olarak anlayabilmemiz için yeterli değildir. Bu nedenle ilerleyen süreçte farklı değişkenler ve yöntemlerle psikolojik danışma öz-yeterlik algısını konu edinen çalışmalar yapılması gerekmektedir.

2.5. Kişilik

Kişiliğin tanımı konusunda bir uzlaşma bulunmamaktadır. Her kuramcı kendi düşüncelerini temele alarak kişilik tanımlamasında bulunmuştur (Burger, 2016; Somer, 1998; Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2012). McCrae ve Costa (1989) kişiliği, bireyin değişken durumlar karşısında davranışlarını açıklamaya yarayan, kişilerarası olan, duygusal, deneyim odaklı, teşvik edici bir etkileşim biçimi olarak tanımlamışlardır. Burger (2016) ise kişiliği, bireyin tutarlı davranışları ve kişilik içi süreçleri olarak tanımlamaktadır. Özsoy ve Yıldız (2014) kişiliği, bireyi özgünleştiren ve sıklıkla yapılan davranışlara verilen isim olarak tanımlamışlardır. Yazgan İnanç ve Yerlikaya (2012) ise kişiliği, “bireyi diğerlerinden ayıran, bireye özgü, tutarlı ve yapılaşmış özellikler bütünü” olarak tanımlamanın mümkün olduğunu belirtmiştir.

Tanımlar incelendiğinde pek çok ortak kavram görülse de kuramların bakış açılarındaki farklılıktan kaynaklanan yaklaşımlar vardır. Genel olarak bakıldığında bu yaklaşımlar psikanalitik yaklaşım, psikososyal yaklaşım, insancıl yaklaşım, davranışsal yaklaşım ve ayırıcı özellik yaklaşımı olarak sınıflandırılabilir (Burger, 2016; Cloninger, 2004; J. Feist ve Feist, 2009; Schultz ve Schultz, 2017; Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2012). Bu çalışmanın kuramsal temelini Ayırıcı Özellik Yaklaşımlarından Büyük Beşli Modeli oluşturmaktadır.

2.5.1 Ayırıcı Özellik Yaklaşımı

Kişilik üzerine çalışmalar başladıktan sonra kuramcılar genellikle kişilerarası benzerliklere bakarak kuramlarını geliştirmişlerdir fakat bu daha sonra değişmiş, kişilerin farklı özellikleri de dikkate alınmaya başlanmıştır (McAdams, 1992). Kişilerin farklı özelliklerini ölçmeyi ve tanımlamayı amaçlayan Ayırıcı Özellik Yaklaşımı, kişinin bir özelliği ne kadar gösterdiğine göre sınıflandırma yapmadan kendi içinde değerlendirir (Burger, 2016; Plotnik ve Kouyoumdjian, 2011; Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2012). Bu sınıflandırmayı yaparken de iki temel varsayım üzerinde durur; bunlardan ilki kişilik özelliklerinin zaman içinde değişime uğramadığı, ikincisi ise farklı durumlar karşısında kararlılık gösterdiğidir (Burger, 2016). Ayırıcı Özellik yaklaşımında kişiliğin somut ve bilinçli yönleri önemsenmez (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2012).

Ayrıcı Özellik Yaklaşımının ilk temsilcisi Gordon Allport'dur (Burger, 2016; Somer, 1998; Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2012). Allport önceden belirlenmiş ve sınırları çizilmiş özelliklere göre sınıflandırma yapılmasındansa kişinin kendi içinde değerlendirilmesini

savunmuş, onun özelliklerinin biricik olduğunu söylemiştir (Boyle, Matthews ve Saklofske, 2008; Schultz ve Schultz, 2017; Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2012).

Allport (1961)'a göre kişilik, bireyin karakteristik davranış ve düşüncesini belirleyen psikofizik sistemlerin birey içindeki dinamik organizasyonudur. Tanımda yer alan dinamik organizasyon kavramı kişilikte meydana gelen değişimlerin rastgele değil belli bir düzenle gerçekleştiğini ifade etmektedir. Tanımda yer alan belirleyici kavramı ise kişiliğin tüm yönlerinin davranış ve düşünceleri etkilediği anlamına gelmektedir (Schultz ve Schultz, 2017).

Allport'tan sonra Ayırıcı Özellik Yaklaşımını benimseyerek Henry Murray, Raymond Cattell gibi pek çok kuramcı kişilik üzerinde çalışmalar yaparak çeşitli kuramlar, modeller geliştirmişlerdir (Boyle vd., 2008; Burger, 2016; J. Feist ve Feist, 2009; Plotnik ve Kouyoumdjian, 2011; Schultz ve Schultz, 2017; Somer, 1998; Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2012). Bu modellerden en dikkat çekici olanı Costa ve McCrae (1992a)'nın geliştirmiş oldukları Büyük Beşli Modelidir.

2.5.2 Büyük Beşli Modeli

Kişilik konusunda çalışmalar devam ederken pek çok araştırmacı kişilikle ilgili beş faktörün varlığından söz etmiştir (Costa ve McCrae, 1988; Digman, 1989, 1990; Goldberg, 1990, 1992; McCrae ve Costa, 1986, 1987; McCrae, Costa ve Busch, 1986; Peabody ve Goldberg, 1989). Bu beş faktör şöyledir; nevrotiliklik, dışa dönüklük, açıklık, uyumluluk ve sorumluluk (Burger, 2016; McCrae ve Costa, 2003).

Costa ve McCrae (1992a) Büyük Beşli Modeli açıklayarak bir ölçme aracı geliştirmişlerdir. Bu modelde kişiliğin üç temel bileşeni dikkat çekmektedir. Bunlar; temel eğilimler, karakteristik olan adaptasyonlar ve benliktir. Bu modelde aslanan temel eğilimlerle karakteristik adaptasyonlar arasındaki farklılıklardır. Temel eğilimler çoğunlukla soyutlar ve kişinin kapasitelerini yansıtır. Ancak karakteristik adaptasyon çevreyle ilgilidir ve çevreyle etkileşime geçtikçe gelişir (McCrae ve Costa, 2003).

2.5.2.1. Duygusal Dengesizlik

Duygusal dengesizlik, kişinin sürekli negatif duygular aracılığıyla kaygılı ve güvensiz olduğunu düşünmesidir (R. McCrae ve Costa, 1987). Duygusal olarak, duygusal dengesizliği yüksek olanlar düşük olanlara göre istikrarlı olmak yerine kararsızdırlar; bu nedenle, duygusal istikrar, duygusal kontrol ve ego gücü olarak da adlandırılmıştır (John, 1990).

Duygusal dengesizlik puanları düşük olan kişiler yüksek olan kişilere göre daha mutludurlar, hayatlarından daha fazla zevk alırlar (Deneve ve Cooper, 1998; Hills ve Argyle, 2001; Schmutte ve Ryff, 1997) ve onlar evliliklerinde daha üst düzey doyuma sahiptirler (Bouchard, Lussier ve Sabourin, 1999). Yüksek duygusal dengesizliğe sahip olan kişiler evliliklerinde mutsuz ve tatminsizdirler (McCrae ve Costa, 1991). Genel iyi oluş düzeyleri Almanya ve Amerika’da yapılan çalışmada düşük duygusal dengesizliğe sahip kişiler lehine yüksek bulunmuştur (Staudinger vd., 1998). Duygusal dengesizlik yaşayanlar ilişkilerdeki ve bağlılıktaki zorlukların yanı sıra (Karney ve Bradbury, 1995; Kurdek, 1997), Costa, McCrae ve Dye (1991)’e göre de genellikle düşük benlik saygısı çekerler (Akt. Cloninger, 2004)

Başka bir çalışmada, toplumdaki nevroitiklik konusunda yüksek puan alan yetişkinlerin, aile ve arkadaşlarıyla ilgili, hayatlarıyla ve ekonomileriyle ilgili olumsuz olayların neden kendi başlarına geldiğini düşündükleri sonucuna ulaşmıştır. Ki bu durumun ruh hallerinin neden genellikle olumsuz olduğunu açıklayabileceği bildirilmiştir (David, Green, Martin ve Suls, 1997). Diğer başka kişilik faktörleriyle açıklanabilecek bazı rahatsızlıkları olan kişilerin duygusal dengesizlik düzeyleri daha yüksektir (Claridge ve Davis, 2001).

Duygusal dengesizlik boyutu bireyi kişisel uyumun devamlılığı ile duygusal kararlılık arasında bir noktaya konumlandırır. Duygusal sorunları olan insanlar duygusal dengesizlik boyutunda yüksek puanlar alırlar. Bu kişiler kaygı yaşarlar, başkalarına karşı güven sorunu yaşarlar, kendilerine acırlar ve stresle ilişkili ruhsal rahatsızlıklar konusunda savunmasızdırlar. Duygusal dengesizlik düzeyi düşük olan kişiler çevrelerine ve kendilerine karşı uyum sağlamış, aşırı tepkiler vermeyen ve sakin kişiler olarak tanımlanmaktadır (Burger, 2016; Gunthert, Cohen ve Armeli, 1999; McCrae ve Costa, 2003; Suls, Green ve Hillis, 1998).

2.5.2.2. Dışa Dönüklük

Dışadönüklük, baskınlık-itaatkârlık ve kaçınılmazlık olarak tanımlanmaktadır (John, 1990). Pek çok kişilik araştırmasında faktör analizi yapıldığında ortaya çıkmaktadır (Watson ve Clark, 1997). Kişiliğin önemli bir boyutu olan dışadönüklük birçok sosyal davranışı da öngörmektedir (Cloninger, 2004).

Dışa dönük bir kişiye yaşamda neye değer verdiği sorulduğunda cevap genellikle neşeli olmak ve heyecan verici bir yaşam olmaktadır (Dollinger, Leong ve Ulicni, 1996). Dışadönük katılımcılar, sosyal etkileşim kayıtlarının tutulduğu bir çalışmada, dışadönüklüğü düşük olanlardan daha fazla insanla etkileşime girmişlerdir. Ayrıca bu etkileşimlerde daha fazla

kontrol ve yakınlık hissettiklerini bildirmişlerdir (Barrett ve Pietromonaco, 1997). Akranları dışadönük insanları arkadaş canlısı, eğlenceyi seven, sevecen ve konuşkan olarak görmektedirler (R. McCrae ve Costa, 1987). Diğer grup üyeleri dışadönük üyelerin grup projelerine değerli katkılarda bulunmakta olduklarını düşünmektedirler (Barry ve Stewart, 1997).

Dışadönükler genellikle mutlu görünürler. Olumlu duygusal deneyimin dışa dönüklüğün temel bir özelliği olduğu öne sürülmüştür; belki de dışadönük bireyler, biyolojik olarak diğerlerine göre zevke daha duyarlıdır (Watson ve Clark, 1997). Bu mutluluk sakin bir mutluluk değildir. Dışadönüklüğün tipik özelliği olan enerjik, aktif bir mutluluktur (Cloninger, 2004).

Dışadönüklük, üniversite hayatında sosyal ilişkilerin gelişimini yordamaktadır. Beklendiği üzere dışadönüklük özelliği yüksek olanlar, düşük olanlardan daha hızlı arkadaş edinmektedirler. Dışadönüklüğün bir yönü olan düşük utangaçlık aşık olmayı, partner seçimini de etkilemektedir. Üniversitede ilk yıllarından sonra utangaç olan 3 öğrenciden 1'i arkadaş edinirken, dışadönük olan 4 öğrencinin 3'ü arkadaş edinmiştir. Yapılan boylamsal araştırma sonucunda, İsveç ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki utangaç çocukların yetişkinliklerinde daha az utangaç akranları kadar erken evlenmediklerini göstermiştir (Kerr, Lambert ve Bem, 1996).

Dışa dönüklük ise eğlenceyi, sosyalliği ve sevecenliği temsil etmektedir. Dışa dönükler genellikle iyimser, sıcakkanlı ve girişkendirler. İçe dönükler ise bu özellikleri göstermezler. Ancak onların “soğuk değil çekingen, izleyici değil bağımsız, uyuşuk değil ağır adımlı” olduğunu söylemek daha doğru olacaktır (Burger, 2016; McCrae ve Costa, 2003).

2.5.2.3. Deneyime Açıklık

Deneyime açıklık boyutu belki de tanımlanması en zor olanıdır, çünkü diğer boyutların aksine günlük dilde bir karşılığı yoktur (McCrae, 1990). Uzmanlar bu boyuta farklı isimler de vermişlerdir: kültür, idrak kabiliyeti, entelektüel ilgiler, akıl ve hayal gücü (John, 1990; Sneed, McCrae ve Funder, 1998). Meslekten olmayanlar ise deneyime açıklık terimini sanatsal, meraklı, yaratıcı, anlayışlı, özgün ve geniş ilgi alanları terimleriyle tanımlarlar (Sneed vd., 1998). Serbest düşünce değerleri genellikle deneyime açıklık boyutuyla ilgilidir (Costa ve McCrae, 1992b). Deneyime açıklık puanı yüksek olan kişiler hayal gücü, geniş fikirlilik ve dünya güzelliklerini değerleri arasında sıralamışlardır. Deneyime açıklık puanı düşük olanlar

kişiler ise temiz oluş, itaat ve ulusal güvenlik kavramlarını önemli olarak nitelendirmişlerdir (Dollinger vd., 1996).

Yapılan çalışmalara göre açıklık kişisel gelişime katkıda bulunmaktadır (Schmutte ve Ryff, 1997). Yaratıcılık becerileri deneyime açıklık puanı yüksek olan kişilerin daha yüksektir (King, Walker ve Broyles, 1996; Sung ve Choi, 2009). Ki bu insanlar problemlere karşı daha etkili çözümler bulabilmektedirler (Cloninger, 2004). George ve Zhou (2001) yaptıkları çalışmada bu yaratıcılığın işyerlerinde eğer deneyime açık işçiler yoğunluktaysa başarıyla ulaşmakta ve amaçları gerçekleştirmede çok büyük öneme sahip olduğunu bulmuşlardır (Akt. Watanabe, Tareq ve Kanazawa, 2011).

Sürekli olarak yeni deneyimler arayan insanlar bu boyuttan yüksek puanlar almaktadırlar. Bu kişilerin kendi bağımsız düşünceleri vardır ve geleneksel düşünceleri sorgulama eğilimindedirler. Deneyimlere açık olmayan kişiler ise yeni şeyler denemekten kaçınırlar (McCrae ve Costa, 2003). Bilim insanları ve sanatçıların açıklık boyutunda yer aldıkları söylenebilir (Feist, 1998).

2.5.2.4. Yumuşak Başlılık

Yumuşak başlılık çoğunlukla sosyal uyum yeteneği ya da kabul edilebilirlik olarak tanımlanmaktadır (John, 1990). Dostça yaklaşıldığını gösterir, uyumludur, düşmanlıktan kaçınır ve diğer insanlarla beraber olma eğilimindedir. Arkadaşları yumuşak başlı kişileri sempatik ve temiz kalpli olarak nitelendirirler. Onların aksine düşük yumuşak başlılık özelliği gösterenleri ise şüpheli, acımasız ve işbirliği yapmayan kişiler olarak tanımlarlar (R. McCrae ve Costa, 1987). Değerlerin araştırıldığı bir çalışmada yumuşak başlı kişilerin değerleri yardımseverlik, affecilik, sevgi olarak belirtilmiştir (Dollinger vd., 1996). Yumuşak başlı kişiler kişilerarası ilişkilerinde çok az çatışma içinde olduklarını bildirmişlerdir (Barrett ve Pietromonaco, 1997). Yumuşak başlılığı yüksek kişiler diğer insanlarla aralarındaki çatışmayı çözmek için güç kullanmaktan kaçınmaktadırlar. Ancak bu noktada cinsiyet açısından anlamlı bir fark bulunmaktadır. Yumuşak başlılığı yüksek erkekler kadınlara göre daha fazla güç kullanmaktan kaçınmaktadırlar (Graziano, Jensen-Campbell ve Hair, 1996).

Bir çalışmada yumuşak başlılık düzeyleri yüksek olan öğrencilerin aileleriyle daha fazla etkileşim içerisinde oldukları bulunmuştur. Ayrıca bu öğrenciler karşı cins arkadaşlarıyla da daha az çatışma içindedirler (Asendorpf ve Wilpers, 1998). Bu sonuçlar 18 ay boyunca

öğrencilerin incelenmesi neticesinde ortaya çıkmış olsa da bulgulara dayanarak bunun daha uzun periyotlarda etkili olabileceği söylenebilir.

Yumuşak başlılık insanları uysallık ve düşmanlık arasında bir noktada konumlandırmaktadır. İşbirliği yapma eğilimindedirler (McCrae ve Costa, 2003). Yumuşak başlılık puanı yüksek olan insanlar, düşük olanlara göre daha güzel sosyal ilişkiler kurmakta ve daha az çatışma yaşamaktadırlar (Berry ve Hansen, 2000; Côté ve Moskowitz, 1998; Jensen-Campbell ve Graziano, 2001).

2.5.2.5 Sorumluluk

Güvenirlilik, dürtü kontrolü veya başarıma iradesi olarak da adlandırılan (John, 1990) sorumluluk boyutu kişilerin düzen ve öz-disiplinindeki farklılıkları açıklar (Cloninger, 2004). Sorumlu insanlar temizlik ve hevesli olma değerlerine önem vermektedirler (Dollinger vd., 1996). Akranları tarafından iyi organize, dakik ve hırslı olarak tanımlanırlar (R. McCrae ve Costa, 1987).

Bu öğrencilerin düzgün bir not defterleri vardır, ödevleri zamanında tamamlarlar (Cloninger, 2004). Sorumluluk düzeyi yüksek olan öğrenciler genellikle başarıya motive edilmişler (Digman, 1989) ve tıp fakültesinde daha iyi performans gösterirler (Ferguson, Sanders, O'Hehir ve James, 2000). Costa, McCrae ve Dye (1991)'e göre okul ve diğer birçok ortam sorumluluk sahibi kişileri ödüllendirerek genel olarak yüksek benlik saygısına katkıda bulunur (Akt. Cloninger, 2004).

Sorumluluk yüksek iş doyumunu, gelir ve mesleki durumu yordamaktadır (Judge, Higgins, Thoresen ve Barrick, 1999). Sorumluluk sahibi işçiler daha başarılıdır ve kendilerine daha yüksek hedefler belirlerler (M. R. Barrick ve Mount, 1991; Murray R. Barrick, Mount ve Strauss, 1993), patronlarından daha iyi değerlendirmeler alırlar (M. R. Barrick ve Mount, 1996) ve hayatlarında daha fazla doyuma sahiptirler (Deneve ve Cooper, 1998). Sorumluluk sahibi kişilerin işlere katılma payları diğerlerine göre daha yüksektir (Judge, Martocchio ve Thoresen, 1997). Polis memurları arasında düşük sorumluluk düzeyi cinsel istismar, itaatsizlik, hırsızlık ve diğer profesyonel olmayan davranışları da içeren disiplin davranışlarıyla ilişkilidir (Sarchione, Cuttler, Muchinsky ve Nelson-Gray, 1998).

Sorumluluk iş odaklı çalışmalarda en güçlü değişken olarak kullanılsa da diğer faktörler pek çok işte yardımcı olarak değerlendirilebilir. Düşük duygusal dengesizlik ve dışadönüklük sosyal etkileşim gerektiren işlerde çoğu zaman önemlidir. Dışadönüklük ve sorumluluk ise

kişiler işsiz kaldıklarında yeni iş arama sürecinde çok büyük öneme sahiptir (Kanfer, Wanberg ve Kantrowitz, 2001).

Düşük sorumluluk sahibi kişiler ise dikkatsiz, özensiz ve ihmalkârdırlar (McCrae ve Costa, 2003). Bu kişilerin dikkatleri kolay dağıldığı için trafik kazası yapma sıklıkları daha fazladır (Arthur ve Graziano, 1996). Bu boyut kimi araştırmacılara göre başarı ile ilişkili olduğu için Başarma İsteği ya da İş olarak da açıklanmaktadır (Burger, 2016).

2.6. Kişilik Özellikleri ve Öz-Yeterlik Arasındaki İlişki

Çoğu zaman, çalışanlardan bağımsız kararlar almaları, bir ekibin üyesi olarak çalışmaları ve iş süreci içerisinde örgütlenmeleri istenir (Ryan, 1995). Birçok işin bu gereksinimleri, çalışanın bilişsel ve kişilerarası becerileri etkin bir şekilde kullanma becerisine daha fazla önem vermiş, kariyer seçimini, istihdamı ve rehabilitasyon danışmanlığını daha da etkilemiştir. Bu nedenle, öz yeterlik gibi sosyal bilişsel işlevlerin kariyer başarısı, kişilik ve ilgi alanlarıyla ilgili rolünü araştırmak için çalışmalar yapılmıştır (Roth, 2006).

Kısmi faaliyetlere ilişkin öz-yeterliliğin kariyer çıkarlarının oluşmasında önemli etkileri vardır (Lent ve Brown, 1996). Lent ve Brown (1996) kariyer gelişimi açısından insanların kendilerini etkili hissettikleri ve olumlu sonuçlar bekledikleri bir faaliyete yakınlık geliştirdikçe, etkinliğe katılımlarının artacağını ve belli başlı hedefler oluşturma yönünde de daha istekli olacaklarını belirtmişlerdir.

Bu durum genellikle yetişkinlikte istikrarlıdır. Bununla birlikte yeni bilgiler öğrenmek ve yeni deneyimlere sahip olmak, bireylerin öz-yeterlik algılarını geliştirmelerini sağlar. Destekleyici çevresel koşullar altında, bireyin kariyer çıkarları, kendileri gibi başkalarının da çalıştığı ve tercih edilen faaliyetleri gerçekleştirmelerine izin verilebilecek belirli alanlara yönelme eğilimindedir. Bu nedenle, öz yeterlik, kariyerle ilgili çıkarları teşvik etmek olarak görülmektedir. Ayrıca, seçim davranışı doğrudan öz yeterlik ve sonuç beklentilerinden etkilenebilir (Roth, 2006).

Kariyer öz-yeterliliğinin en iyi örneği, mesleki psikolojideki önemli figürlerin bilimsel hedeflerine doğru kararlı bir şekilde emin adımlarla yürümeleridir (Hackett ve Betz, 1981). Borgen (1991), 1971-1990 yıllarını kapsayan mesleki davranışla ilgili konuların 20 yıllık bir incelemesini gerçekleştirmiştir. Mesleki davranışla en fazla ilişkilendirilen dokuz konudan öz yeterlik en son sırada ve en az sayıda makale ile çalışılmış konu olmuştur. Aslında, öz yeterliliği

mesleki davranışa bağlayan makaleler ulaşılabilen makalelerin yalnızca yüzde ikisini oluştururken, kabaca yüzde 25'i kariyer seçimi ve mesleki davranışla bağlantılı olarak bulunmuştur.

Borgen (1991) öz-yeterliğin en önemli çalışma alanlarından biri olacağını öngörmüştür. Gerçekten de öz-yeterlik, modern mesleki psikolojinin en önemli konuları arasında yer almaktadır (Silvia, 2003). Günümüze gelindiğinde ise mesleki alanda öz-yeterliğin önemi giderek artmaktadır.

Hackett, Lent ve Greenhaus (1991), 1971-1990 yılları arasında mesleki davranış teorisi ve araştırmalarındaki önemli gelişmeleri gözden geçirmişlerdir. Yazarlar, 1970'li yıllarda mesleki psikolojiyle ilgili en önemli yeni teorik gelişmenin sosyal öğrenme teorisi olduğunu belirtmişlerdir. Sosyal öğrenme teorisi, kariyer kararının bir parçası olarak, genetik aktarımların, çevre koşullarının, tercihlerin, becerileri ve kararları etkileyen öğrenme deneyimlerinin bir parçası olarak aktarılmıştır.

Hackett ve Betz (1981) yapmış oldukları araştırmada mesleki kişiliğe ve psikolojiye öz-yeterlik kavramını kazandıran ilk kişilerdir. Öz-yeterliliği, daha geniş teorik bakış açılarını bütünleştirebilecek açıklayıcı bir yapı olarak öngörmüşlerdir. Kadınların kariyer gelişimi üzerine yaptıkları çalışmada, kariyer seçimi ve uyum davranışında cinsiyet farklılıklarının bilişsel bir aracı olarak öz-yeterliliği kullanmışlardır. Sonuç olarak, çalışmaları hem erkekler hem de kadınlar için eğitim ve kariyer davranışının çeşitli yönleriyle öz-yeterlik ile ilgili daha fazla araştırmayı teşvik etmiştir. Bununla birlikte, öz yeterliliğin yapı geçerliliği ve kariyer öz yeterliliğinin araştırılmasındaki ölçüm sorunları endişe kaynağı olmaya devam etmiştir.

Rottinghaus ve arkadaşları (2002) üniversite öğrencilerinin eğitim isteklerini tahmin etmede kişilik, öz yeterlik ve ilgi alanlarının artan etkilerini araştıran bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Eğitim istekleri bu çalışmada gelecekteki kariyer hedefleriyle ilgili kavramları belirtmektedir. Yazarlar bu çalışmanın kişilik özellikleri, öz-yeterlik ve ilgi alanlarının kariyer sonuçları açısından ilk kez yapıldığını belirtmişlerdir. Bu çalışmada Holland'ın mesleki gelişim kuramı eğitim istekleri hakkında tahminler yapmak üzere kullanılmıştır. Holland'ın mesleki gelişim kuramı, bir mesleğin seçimini kişiliğin ifadesi olarak açıkladığı için ilgileri ölçmek için kavramsal bir çerçeve sağlamıştır. Beş Faktörlü Kişilik Modeli ise incelenen kişilik değişkenlerinin temelini oluşturmuştur. Çalışmaya 365 psikoloji öğrencisi katılmıştır. Katılımcılara öz-yeterlik düzeylerini belirlemek üzere Mesleki İlgi

Envanteri, ilgilerini belirlemek üzere Strong İlgi Envanteri uygulamışlardır. Bu çalışmanın en önemli genel sonucu, kişilik, öz yeterlik ve ilgi alanlarının her birinin eğitim istek düzeyini açıklamaya bağımsız katkılarda bulunmasıydı (Rottinghaus vd., 2002). Sonuçlar, kişiliğin eklenmesiyle öz-yeterlik ve ilgiler arasındaki hipotetik bağlantıyı desteklemektedir (Lent, Brown ve Hackett, 1994). Bu nedenle yazarlar, bir üniversite öğrencisinin eğitime devam etme planlarının, o öğrencinin kişiliğinin, öz-yeterliğinin ve çıkarlarının birçok yönünü yansıttığını iddia etmektedir. Sonuçlar, diğer kariyer sonuçlarına ilişkin gelecekteki araştırmaların, kişilik, öz-yeterlik ve çıkarların üç alanının ortak bir değerlendirmesinden yararlanacağını göstermektedir (Rottinghaus vd., 2002).

Rottinghaus ve arkadaşları (2002)'na benzer şekilde, Nauta (2004) kariyer seçiminde üç ana etkinin olduğunu açıklamıştır: ilgi alanları, öz-yeterlik beklentisi ve istikrarlı eğilimler (kişilik özellikleri). Bu nedenle Büyük Beşli kişilik kuramı, mesleki ilgi alanları ve mesleki öz-yeterliği içine alan ve bu kavramlar arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma yapmıştır. Çalışmaya çeşitli akademik alanlardan 147 öğrenci katılmıştır. Sonuçlar, her bir ilgi boyutunun karşılık gelen öz-yeterlik boyutuyla anlamlı derecede ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca öz-yeterlik kısmen de olsa kişilik ve mesleki ilgiler arasındaki ilişkiye aracılık etmiştir (Nauta, 2004).

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın modeli, nicel araştırma yöntemlerinden olan ilişkisel tarama modelidir. İlişkisel tarama araştırmaları iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkileri belirlemek için yapılan araştırmalardır (Büyüköztürk, 2015).

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik lisans bölümlerinde okuyan, Bireyle Psikolojik Danışma dersini almış olan 4.sınıflar oluşturmaktadır. Toplam 481 öğrencinin 380'i kız, 101'i ise erkektir. Katılımcıların yaş ortalaması 22'dir.

3.3. Veri Toplama Araçları

3.3.1 Kişisel Bilgi Formu (KBF)

Araştırmacı tarafından hazırlanarak, katılımcıların cinsiyet, okul gibi demografik bilgilerinin elde edilmesini sağlayan formdur.

3.3.2 Psikolojik Danışma Yardımı Vermeye Yönelik Tutum Ölçeği (PDYVYTÖ)

Psikolojik Danışma Yardımı Vermeye Yönelik Tutum Ölçeği'ni Aslan ve diğerleri (2018) psikolojik yardım veren kişilerin psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutumlarını belirleyebilmek amacıyla geliştirmişlerdir. Ölçek toplam 24 madde ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Boyutlar olumlu eğilim, olumsuz eğilim ve davranışsal eğilim olmak üzere toplam varyansın %59,13'ünü açıklamaktadır. Geliştirilmiş olan ölçeğin tümü için Cronbach alfa katsayısı .94 iken alt boyutlar için .84 ile .93 değerleri arasında belirlenmiştir. Bu çalışmada ölçeğin tümü için Cronbach alfa katsayısı .84 olarak bulunmuştur.

3.3.3 Psikolojik Danışma Öz-Yeterlik Ölçeği (PDÖYÖ)

Lent, Hill ve Hoffman (2003) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlamasını Pamukçu ve Demir (2013)'in yaptığı ölçek 10'lu likert tipinde (0=Hiç güvenmiyorum, 9=Tam olarak güveniyorum) 41 maddeden oluşmaktadır. Alınabilecek en düşük puan 0 ve en yüksek puan 369'dur, yüksek puanlar yüksek düzeyde psikolojik danışma öz-yeterlik algısını ifade etmektedir. Yardım becerileri öz-yeterliği, oturumları yönetme öz-yeterliği ve psikolojik

danışma sürecindeki zorluklarla başa çıkma öz-yeterliği şeklinde üç alt boyuttan oluşmaktadır. Psikolojik danışma öz-yeterlik ölçeğinin iç tutarlık katsayısı .98 olarak hesaplanmıştır. Alt boyutlarının iç tutarlık katsayıları sırasıyla Yardım Becerileri Öz-Yeterliği için .92, Oturum Yönetmeye İlişkin Öz-yeterlik alt boyutu ve Psikolojik Danışma Sürecindeki Zorluklara İlişkin Öz-yeterlik alt boyutları için .95 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada ölçeğin tümü için Cronbach alfa katsayısı .94 olarak bulunmuştur.

3.3.4 Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT)

Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi, beş faktör modeli esas alınarak Bacanlı, İlhan ve Aslan (2009) tarafından geliştirilmiştir. 7'li likert tipinde olan ölçek 40 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte nevrotiklik, dışadönüklük, yumuşak başlılık, sorumluluk ve deneyime açıklık olmak üzere 5 alt boyut bulunmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliğini saptamak için yapılan analize göre beş alt boyut SDKT'ye ait varyansın %52,63'ünü açıkladığı görülmüştür. Ölçeğin boyutlarının iç tutarlık katsayılarının .73 ile .89 arasında değiştiği belirtilmiştir. Bu çalışmada ölçeğin boyutlarının Cronbach alfa katsayılarının .77 ile .87 arasında değiştiği bulunmuştur.

3.4. Verilerin Toplanması

Verileri toplamak için kullanılacak araçlar başlarına bilgilendirici onam formu eklenerek dijital ortama aktarılmıştır. Pandemi şartları nedeniyle veriler online ortamda toplanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Toplanan veriler kontrol edilmiştir. Herhangi bir kayıp veriye rastlanmamıştır. Verilerin analizine geçilmeden önce gerekli varsayımları sağlama durumuna bakılmıştır. Yapılan inceleme sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiği görülmüş ve parametrik testler kullanılarak analizlere başlanması kararlaştırılmıştır. Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum, psikolojik danışma öz-yeterliği ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleme için pearson korelasyon katsayısı, psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum ve psikolojik danışma öz-yeterliğinin cinsiyet ve danışma eğitimi alma durumuna göre farklılaşmasını belirlemek için bağımsız örneklem t testi, kişilik ve psikolojik danışma öz-yeterliğinin psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutumu yordaması durumunu analiz etmek için ise aşamalı regresyon analizi yapılmıştır. Analizler SPSS 23.00 paket programı ile gerçekleştirilmiştir.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amaçları doğrultusunda ulaşılan sonuçlara yer verilecektir.

4.1. Değişkenlere Dair Betimsel İstatistikler

Araştırmanın değişkenleri ve alt boyutlarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Betimsel istatistikler.

Değişken	N	Min	Max	$\bar{X}$	Ss	
KİŞİLİK	Duygusal Dengesizlik	481	8,00	45,00	25,25	7,53
	Dışa Dönüklük	481	14,00	63,00	44,90	9,44
	Deneyime Açıklık	481	13,00	56,00	43,06	7,77
	Yumuşak Başlılık	481	12,00	63,00	49,56	8,81
	Sorumluluk	481	10,00	49,00	38,01	7,12
PDÖY	Yardım Becerileri	481	47,00	135,00	101,85	16,20
	Oturumu Yönetme Becerileri	481	19,00	90,00	70,24	12,15
	Zorluklarla Başa Çıkma Becerileri	481	22,00	144,00	88,26	22,30
	Psikolojik Danışma Öz-Yeterliği	481	94,00	369,00	260,36	43,90
PDYVYT	Olumlu Boyut	481	38,00	60,00	55,55	4,35
	Olumsuz Boyut	481	20,00	30,00	28,72	1,90
	Davranışsal Boyut	481	14,00	30,00	25,04	3,39

Tablo 1. incelendiğinde psikolojik danışman adaylarının kişilik özellikleri alt boyutlarından duygusal dengesizlik alt boyutundan aldıkları puanların ortalaması 25,25; standart sapması 7,53’tür. Dışa dönüklük alt boyutundan aldıkları puanların ortalaması 44,90; standart sapması 9,44’tür. Deneyime açıklık alt boyutundan aldıkları puanların ortalaması 43,06; standart sapması 7,77’dir. Yumuşak başlılık alt boyutundan aldıkları puanların ortalaması 49,56; standart sapması 8,81’dir. Sorumluluk alt boyutundan aldıkları puanların ortalaması 38,01; standart sapması 7,12’dir.

Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterliği alt boyutlarından yardım becerileri alt boyutundan aldıkları puanların ortalamaları 101,85; standart sapması 16,20’dir. Oturum yönetme becerisi alt boyutundan aldıkları puanların ortalamaları 70,24; standart sapması 12,15’tir. Zorluklarla başa çıkma becerisi alt boyutundan aldıkları puanların ortalamaları 88,26; 22,30’dur. Psikolojik danışma öz-yeterliği ölçeğinden alınan toplam puanların ortalamaları 260,36; standart sapması 43,90’dır.

Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından olumlu boyut alt boyutundan aldıkları puanların ortalamaları 55,55; standart sapması 4,35'tir. Olumsuz boyut alt boyutundan aldıkları puanların ortalamaları 28,72; standart sapması 1,90'dır. Davranış boyutu alt boyutundan aldıkları puanların ortalamaları 25,04; standart sapması 3,39'dur.

4.2. Değişkenler Arasındaki Korelasyonel İlişkiler

Araştırmanın değişkenleri ve alt boyutlarının birbirleriyle olan ilişkisine yönelik yapılan Pearson korelasyon testi sonuçları Tablo 2'de gösterilmiştir. Ayrıca numaralandırılan değişkenlerin isimleri tablo açıklamasında ayrıntılı olarak verilmiştir.

Tablo 2. Değişkenler arasındaki korelasyonel ilişkiler.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	-										
2	-,21**	-									
3	-,26**	,68**	-								
4	-,42**	,47**	,61**	-							
5	-,31**	,56**	,58**	,57**	-						
6	-,16**	,36**	,28**	,23**	,27**	-					
7	-,16**	,36**	,26**	,20**	,31**	,78**	-				
8	-,09*	,33**	,30**	,11*	,20**	,54**	,58**	-			
9	-,15**	,40**	,33**	,19**	,29**	,86**	,86**	,87**	-		
10	-,13**	,30**	,29**	,24**	,23**	,45**	,47**	,26**	,43**	-	
11	-,75	,46	,08	,06	,11*	,15**	,19**	,01	,12**	,30**	-
12	-,13**	,27**	,32**	,18**	,18**	,35**	,39**	,25**	,36**	,58**	,20**

Not: ** p<.001, * p<.05; 1: Duygusal Dengesizlik, 2: Dışa Dönüklük, 3: Deneyime Açıklık, 4: Yumuşak Başlılık, 5: Sorumluluk, 6: Yardım Becerileri, 7: Oturumu Yönetme Becerileri, 8: Zorluklarla Başa Çıkma Becerileri, 9: Öz-yeterlik Toplam, 10: Olumlu Boyut, 11: Olumsuz Boyut, 12: Davranışsal Boyut

Tablo 2.'de psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum, psikolojik danışma öz-yeterliği ve kişilik alt boyutları arasındaki ilişkiler gösterilmiştir.

Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından olumlu boyut ile kişilik alt boyutlarından deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk arasında pozitif yönlü, duygusal dengesizlik arasında ise negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı ilişki vardır. Dışa dönüklük ile ise pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır.

Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından olumsuz boyut ile kişilik alt boyutlarından yalnızca sorumluluk arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır.

Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından davranışsal boyut ile kişilik alt boyutlarından dışa dönüklük, yumuşak başlılık ve sorumluluk arasında pozitif

yönlü, duygusal dengesizlik arasında ise negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Deneyime açıklık ile ise pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır.

Psikolojik danışma öz-yeterliği alt boyutlarından yardım becerileri alt boyutu ile kişilik alt boyutlarından deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk arasında pozitif yönlü düşük, dışa dönüklük arasında ise pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişki vardır. Duygusal dengesizlik ile ise negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır.

Psikolojik danışma öz-yeterliği alt boyutlarından oturumu yürütme becerileri alt boyutu ile kişilik alt boyutlarından dışa dönüklük ve sorumluluk arasında pozitif yönlü orta, deneyime açıklık ve yumuşak başlılık arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Duygusal dengesizlik ile ise negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki ortaya konulmuştur.

Psikolojik danışma öz-yeterliği alt boyutlarından zorluklarla başa çıkma becerileri alt boyutu ile kişilik alt boyutlarından dışa dönüklük ve deneyime açıklık arasında pozitif yönlü orta, yumuşak başlılık ve sorumluluk arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Duygusal dengesizlik ile ise negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır.

Psikolojik danışma öz-yeterliği toplam puan ortalamaları ile kişilik alt boyutlarından dışa dönüklük ve deneyime açıklık arasında pozitif yönlü orta, yumuşak başlılık ve sorumluluk arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Duygusal dengesizlik ile ise negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır.

Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından olumlu boyut ile psikolojik danışma öz-yeterliği alt boyutlarından yardım becerileri, oturumu yönetme becerileri ve psikolojik danışma öz-yeterliği toplam puan ortalamaları arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Zorluklarla başa çıkma becerisi ile ise pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından olumsuz boyut ile psikolojik danışma öz-yeterliği alt boyutlarından yardım becerileri, oturumu yönetme becerileri ve psikolojik danışma öz-yeterliği toplam puan ortalamaları arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır.

Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından davranışsal boyut ile psikolojik danışma öz-yeterliği alt boyutlarından yardım becerileri, oturumu yönetme becerileri ve psikolojik danışma öz-yeterliği toplam puan ortalamaları arasında pozitif yönlü

orta düzeyde, zorluklarla başa çıkma becerileri ile ise pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır.

4.3. Psikolojik Danışma Yardımı Vermeye Yönelik Tutum ve Psikolojik Danışma Öz-Yeterliğinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Cinsiyete göre psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarının t testi sonuçları.

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Olumlu Boyut	Kız	380	55,94	4,17	3,53	,001**
	Erkek	101	54,11	4,71		
Olumsuz Boyut	Kız	380	28,82	1,85	2,14	,032*
	Erkek	101	28,36	2,02		
Davranışsal Boyut	Kız	380	25,22	3,34	2,20	,028*
	Erkek	101	24,38	3,49		

**p<.001; *p<.05

Tablo 3. incelendiğinde psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından olumlu boyutun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılaşma kız öğrenciler lehinedir. Bu sonuç kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha fazla olumlu tutuma sahip olduklarını göstermektedir.

Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından olumsuz boyutun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Bu farklılaşma kız öğrenciler lehinedir. Yani kız öğrencilerin olumsuz tutumlarının erkek öğrencilere göre daha fazla olduğu söylenebilir.

Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından davranışsal boyutun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma gösterdiği görülmektedir. Bu farklılaşma kız öğrenciler lehinedir. Yani kız öğrenciler davranışsal tutum açısından erkek öğrencilere göre daha iyi durumdadır.

Psikolojik danışma öz-yeterliği ve alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Cinsiyete göre psikolojik danışma öz-yeterliği ve alt boyutlarının t testi sonuçları.

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Yardım Becerileri	Kız	380	102,08	16,14	,60	,547
	Erkek	101	100,99	16,46		
Oturum Yönetme Becerileri	Kız	380	70,41	11,85	,58	,557
	Erkek	101	69,61	13,25		
Zorluklarla Başa Çıkma Becerileri	Kız	380	87,95	21,53	-,60	,547
	Erkek	101	89,45	25,04		
Öz-Yeterlik Toplam	Kız	380	260,44	42,73	,07	,937
	Erkek	101	260,05	48,28		

Tablo 4. incelendiğinde psikolojik danışma öz-yeterliği ve alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma göstermediği bulunmuştur. Psikolojik danışma öz-yeterliği puan ortalamalarının arasındaki farkın psikolojik danışman adaylarının cinsiyetlerinden kaynaklanmadığı söylenebilir.

4.4. Psikolojik Danışma Yardımı Vermeye Yönelik Tutum ve Psikolojik Danışma Öz-Yeterliğinin Danışma Eğitimi Alma Değişkenine Göre İncelenmesi

Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarının lisans eğitimine ek olarak danışma eğitimi alma değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Danışma eğitimi alma durumuna göre psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarının t testi sonuçları.

	Danışma Eğitimi Aldım	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Olumlu Boyut	Evet	39	57,28	3,30	3,29	,002*
	Hayır	442	55,40	4,40		
Olumsuz Boyut	Evet	39	29,00	1,37	1,25	,217
	Hayır	442	28,70	1,93		
Davranışsal Boyut	Evet	39	27,82	1,94	8,61	,000**
	Hayır	442	24,80	3,38		

**p<.001; *p<.05

Tablo 5. İncelendiğinde psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından olumlu boyutun lisans eğitimine ek olarak danışma eğitimi alıp almama değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılaşma danışma eğitimi alanların lehinedir. Yani psikolojik danışma eğitimi alanların almayanlara göre daha olumlu tutuma sahip oldukları söylenebilir.

Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından olumsuz boyutun lisans eğitimine ek olarak psikolojik danışma eğitimi alıp almama değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur.

Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından davranışsal boyutun lisans eğitimine ek olarak psikolojik danışma eğitimi alıp almama değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Bu farklılaşma danışma eğitimi alanlar lehinedir. Yani danışma eğitimi alan psikolojik danışman adayları almayanlara göre davranışsal boyutta daha yüksek tutuma sahiptirler.

Psikolojik danışma öz-yeterliği ve alt boyutlarının lisans eğitimine ek olarak danışma eğitimi alma değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Danışma eğitimi alma durumuna göre psikolojik danışma öz-yeterliği ve alt boyutlarının t testi sonuçları.

	Danışma Eğitimi Aldım	N	$\bar{X}$	Ss	t	P
Yardım Becerileri	Evet	39	105,89	14,41	1,62	,104
	Hayır	442	101,49	16,31		
Oturum Yönetme Becerileri	Evet	39	74,30	10,13	2,18	,029*
	Hayır	442	69,88	12,25		
Zorluklarla Başa Çıkma Becerileri	Evet	39	96,87	18,49	2,52	,012*
	Hayır	442	87,50	22,46		
Öz-Yeterlik Toplam	Evet	39	277,07	35,59	2,49	,013*
	Hayır	442	258,89	44,29		

*p<,05

Tablo 6. incelendiğinde psikolojik danışma öz-yeterliği alt boyutlarından yardım becerileri boyutu lisans eğitimine ek olarak psikolojik danışma eğitimi alıp almama değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma sergilememektedir.

Psikolojik danışma öz-yeterliği alt boyutlarından oturumu yönetme becerilerinin lisans eğitimine ek olarak psikolojik danışma eğitimi alıp almama değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılaşma psikolojik danışma eğitimi alanlar lehinedir. Yani psikolojik danışma eğitimi alanlar oturumu yönetme becerileri açısından kendilerini daha yeterli görmektedirler.

Psikolojik danışma öz-yeterliği alt boyutlarından zorluklarla başa çıkma becerilerinin lisans eğitimine ek olarak psikolojik danışma eğitimi alıp almama değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Bu farklılaşma danışmak eğitimi alanlar lehinedir. Bu gösteriyor ki, danışma eğitimi alanlar danışma sürecinde karşılaşacakları sorunlarla başa çıkmada kendilerini daha yeterli görmektedir.

Psikolojik danışma öz-yeterliğinin lisans eğitimine ek olarak psikolojik danışma eğitimi alıp almama değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde ise danışma eğitimi alanlar lehine anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Yani genel olarak lisans eğitimine ek olarak psikolojik danışma eğitimi alan psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterliklerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.5. Kişilik ve Psikolojik Danışma Öz-Yeterliğinin Psikolojik Danışma Yardımı Vermeye Yönelik Tutum Üzerindeki Yordayıcı Etkisinin İncelenmesi

Kişilik ve psikolojik danışma öz-yeterliğinin birlikte psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından olumlu boyutu yordama düzeyini belirlemek üzere yapılan aşamalı regresyon analizi sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Kişilik ve psikolojik danışma öz-yeterliğinin psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutumun alt boyutlarından olumlu boyutu yordama düzeyine ilişkin regresyon analizi sonuçları

Değişkenler		R	R ²	R ² ch	F	df	B	β	p
Adım 1	Sabit	,35	,10	,11	11,97	5/475	47,63		,000**
	Duygusal Dengesizlik						-,02	-,03	,448
	Dışa Dönüklük						,07	,16	,009*
	Deneyime Açıklık						,07	,12	,063
	Yumuşak Başlılık						,03	,06	,319
	Sorumluluk						,01	,02	,672
Adım 2	Sabit	,52	,26	,16	22,37	8/472	38,92		,000**
	Duygusal Dengesizlik						-,00	-,00	,974
	Dışa Dönüklük						,01	,03	,530
	Deneyime Açıklık						,08	,14	,021
	Yumuşak Başlılık						,03	,06	,264
	Sorumluluk						-,02	-,04	,452
	Yardım Becerileri						,05	,20	,002*
	Oturumu Yönetme Becerileri						,11	,30	,000**
Zorluklarla B. Çıkma Becerileri						-,01	-,08	,102	

*p<.05 **p<.001

Tablo 7. incelendiğinde oluşturulan modelin ilk adımında kişilik özelliklerinin modele katkısının anlamlı olduğu ve varyansın %10’unu açıkladığı bulunmuştur (R²=,10, F=11,97, p=,000). Modelin ikinci aşamasında eklenen psikolojik danışma öz-yeterliğinin özgün katkısının model içerisinde anlamlı düzeyde olduğu ve kişilik özellikleriyle birlikte varyansın %26’sını açıkladığı ortaya çıkmıştır (R²=,26, F=22,37, p=,000).

Ayrıca psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutu olan olumlu boyutun yordayıcılarına bakıldığında dışa dönüklük (β=,16), yardım becerileri (β=,20) ve oturumu yönetme becerilerinin (β=,30) tutumu pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür.

Tablo 8. Kişilik ve psikolojik danışma öz-yeterliğinin psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutumun alt boyutlarından olumsuz boyutu yordama düzeyine ilişkin regresyon analizi sonuçları

	Değişkenler	R	R²	R²ch	F	df	B	β	p
Adım 1	Sabit	,13	,00	,01	1,71	5/475	28,08		,129
	Duygusal Dengesizlik						-,01	-,05	,321
	Dışa Dönüklük						-,01	-,06	,355
	Deneyime Açıklık						-,00	,07	,299
	Yumuşak Başlılık						-,00	-,03	,568
	Sorumluluk						,03	,11	,074
Adım 2	Sabit	,25	,06	,04	4,24	8/472	26,53		,000**
	Duygusal Dengesizlik						-,00	-,03	,472
	Dışa Dönüklük						-,02	-,10	,109
	Deneyime Açıklık						,02	,11	,113
	Yumuşak Başlılık						-,01	-,05	,421
	Sorumluluk						,01	,07	,257
	Yardım Becerileri						,00	,04	,537
	Oturumu Yönetme Becerileri						,03	,25	,001**
	Zorluklarla B. Çıkma Becerileri						-,01	-,17	,003*

*p< .05 **p< .001

Tablo 8. incelendiğinde kişilik ve psikolojik danışma öz-yeterliğinin psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından olumsuz boyutu açıklayıp açıklamadığının belirlenmesinde kullanılan aşamalı regresyon analizi sonuçları görülmektedir. Oluşturulan modelin ilk adımında kişilik özelliklerinin modele katkısının olmadığı bulunmuştur ($R^2=,00$, $F=1,71$, $p=,129$). Modelin ikinci aşamasında eklenen psikolojik danışma öz-yeterliğinin özgün katkısının model içerisinde anlamlı düzeyde olduğu ve kişilik özellikleriyle birlikte varyansın %6'sını açıkladığı ortaya çıkmıştır ($R^2=,06$, $F=4,24$, $p=,000$).

Ayrıca psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutu olan olumsuz boyutun yordayıcılarına bakıldığında oturumu yönetme becerilerinin ($\beta=,25$) tutumu pozitif yönde, zorluklarla başa çıkma becerilerinin ($\beta=-,17$) ise negatif yönde anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür.

Tablo 9. Kişilik ve psikolojik danışma öz-yeterliğinin psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutumun alt boyutlarından davranışsal boyutu yordama düzeyine ilişkin regresyon analizi sonuçları

	Değişkenler	R	R²	R²ch	F	df	B	β	p
Adım 1	Sabit	,34	,10	,11	12,38	5/475	20,29		,000**
	Duygusal Dengesizlik						-,03	-,06	,160
	Dışa Dönüklük						,03	,10	,085
	Deneyime Açıklık						,12	,28	,000**
	Yumuşak Başlılık						-,02	-,05	,375
	Sorumluluk						-,01	-,02	,648
Adım 2	Sabit	,46	,20	,10	16,41	8/472	15,17		,000**
	Duygusal Dengesizlik						-,01	-,04	,380
	Dışa Dönüklük						,00	,00	,893
	Deneyime Açıklık						,12	,29	,000**
	Yumuşak Başlılık						-,01	-,04	,470
	Sorumluluk						-,04	-,08	,127
	Yardım Becerileri						,01	,06	,373
	Oturumu Yönetme Becerileri						,09	,32	,000**
	Zorluklarla B. Çıkma Becerileri						-,00	-,04	,439

*p< .05 **p< .001

Tablo 9. incelendiğinde kişilik ve psikolojik danışma öz-yeterliğinin psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından davranışsal boyutu açıklayıp açıklamadığının belirlenmesinde kullanılan aşamalı regresyon analizi sonuçları görülmektedir. Oluşturulan modelin ilk adımında kişilik özelliklerinin modele katkısının anlamlı düzeyde olduğu ve varyansın %10'unu karşıladığı görülmüştür ($R^2=,10$, $F=12,38$, $p=,000$). Modelin ikinci aşamasında eklenen psikolojik danışma öz-yeterliğinin özgün katkısının model içerisinde anlamlı düzeyde olduğu ve kişilik özellikleriyle birlikte varyansın %20'sini açıkladığı ortaya konulmuştur ($R^2=,20$, $F=16,41$, $p=,000$).

Ayrıca psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutu olan davranışsal boyutun yordayıcılarına bakıldığında deneyime açıklığın ($\beta=,29$) ve oturumu yönetme becerilerinin ($\beta=,32$) tutumu pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın tartışma, sonuç ve önerilerine yer verilecektir.

5.1. Tartışma

Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum ile psikolojik danışma öz-yeterliği arasındaki ilişki incelendiğinde, psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından olumlu alt boyut ile psikolojik danışma öz-yeterliği alt boyutları ve toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Bu bağlamda psikolojik danışma öz-yeterlik algısı yüksek olan psikolojik danışman adaylarının daha olumlu tutumlar içerisinde oldukları söylenebilir. Zorluklarla başa çıkabileceğini düşünen, oturumu yönetme becerilerine güvenen psikolojik danışman adayları pozitif düşünceler içerisindedirler. Yam (2014)'e göre daha olumlu tutumlar içinde ve daha öz-güvenli olan psikolojik danışmanların yaptıkları danışmalarda başarılı oldukları görülmektedir. Olumlu tutumlar içinde olmanın psikolojik danışma sürecini başarılı bir şekilde yürütmeye önemli bir etken olduğu söylenebilir.

Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarında olumsuz alt boyut ile ise zorluklarla başa çıkma alt boyutu hariç diğer alt boyutlar ve toplam puanlar arasında anlamlı bir ilişki vardır. Psikolojik danışman adaylarının danışma vermeye yönelik olumsuz tutumlar besledikleri de görülmektedir. Ancak bu olumsuz tutumlar gerçekten negatif düşüncelerden kaynaklanacağı gibi, insanlara yardım edememekten korkma, başarılı olamamaktan korkma gibi durumlardan da kaynaklanıyor olabilir. Yapılan çalışmalarda (Hall, 2009; Kocarek, 2001; Koth, 2019; Meola, 2017) kaygı düzeyi ile psikolojik danışma öz-yeterliği arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya konulduğu görülmüştür. Yam (2014)'e göre olumsuz düşünceler içinde olan psikolojik danışmanların kaygı düzeyleri de artmaktadır. Psikolojik danışman adayları kaygı düzeyindeki artıştan dolayı süreç konusunda olumsuz tutumlara sahip olabilirler.

Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutumun bir diğer alt boyutu olan davranışsal boyut ile ise psikolojik danışma öz-yeterliği alt boyutları ve toplam puanları arasında anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Bu sonuç psikolojik danışman adaylarının danışma yapmanın davranışsal boyutlarında kendilerine güvendiklerini göstermektedir. Danışma sırasında duruş, yapılması gerekenler, yapılmaması gerekenler, sorunlarla karşılaşılması halinde yapılması gerekenler gibi konularda öz-yeterlik sahibi olan psikolojik

danışman adaylarının tutumlarının oldukça pozitif olduğu görülmektedir. Aldıkları eğitim ve yapmış oldukları pratikler, psikolojik danışman adaylarını danışma kuramları, kullanılacak teknikler gibi konularda pozitif tutum sahibi yapmış olabilir.

Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki incelendiğinde, psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından olumlu boyut ve davranışsal boyutun tüm kişilik alt boyutlarıyla anlamlı bir şekilde ilişkili olduğu görülmüştür. Bu sonuç kişilik özellikleri anlamında pozitif özelliklere sahip psikolojik danışman adaylarının danışma vermeye yönelik olumlu tutumlar içerisinde oldukları göstermektedir. Dışa dönük psikolojik danışmanlar kişilerarası ilişkilerde daha iyidirler (R. McCrae ve Costa, 1987). Empati yapma ve doğru iletişim kurma konularında kendilerini geliştirmişlerdir. Danışma yardımı vermeye yönelik tutumları olumlu olan psikolojik danışman adaylarının duygusal dengesizlik düzeyleri düşüktür. Dollinger ve diğerleri (1996)'ne göre deneyime açık olan kişiler, hayal gücü ve geniş fikirliliği değerleri arasında görmektedirler. Buna göre deneyime açıklık düzeyi yüksek olan psikolojik danışman adaylarının olumlu tutumlara sahip oldukları söylenebilir.

Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından olumsuz boyutun ise sadece sorumluluk alt boyutuyla anlamlı bir ilişkisi vardır. Bu ilişki ise negatiftir. Bu sonuç yüksek sorumluluk düzeyine sahip psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik olumsuz tutumlara sahip olmadıklarını göstermektedir. Psikolojik danışmanlar sorumluluk bilinciyle hareket ettikleri için mesleki hayatlarında olumsuz tutumlara yer olmayabilir. Digman (1989)'a göre sorumluluk kuramsal açıdan başarıya motive olmayı da beraberinde getirmektedir. İnsanlara yardım etmek için yola çıkan ve bunu başarmak isteyen psikolojik danışman adaylarının olumlu tutumlar içinde oldukları söylenebilir.

Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından olumlu boyutu kişilik ve psikolojik danışma öz-yeterliğinin açıklama düzeyinin incelendiği regresyon analizine bakıldığında, modelin ilk aşamasında kişilik özelliklerinin ve ikinci aşamasında kişilikle birlikte psikolojik danışma öz-yeterliğinin modele katkısının anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Varyans değerlerine bakıldığında kişilik özellikleri için %10, kişilik ve psikolojik danışma öz-yeterliği için ise %26 olduğu görülmüştür.

Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından olumsuz boyutu kişilik ve psikolojik danışma öz-yeterliğinin açıklama düzeyinin incelendiği regresyon

analizine bakıldığında, modelin ilk aşamasında kişilik özelliklerinin anlamlı bir katkı sağlamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Modelin ikinci aşamasında ise kişilik ve psikolojik danışma öz-yeterliği birlikte modele anlamlı bir katkı sağlamış ve varyansın %6'sını açıklamıştır.

Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından davranışsal boyutu kişilik ve psikolojik danışma öz-yeterliğinin açıklama düzeyinin incelendiği regresyon analizine bakıldığında, modelin ilk aşamasında kişilik özelliklerinin, ikinci aşamasında hem kişilikle birlikte psikolojik danışma öz-yeterliğinin modele katkısının anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Varyans değerlerine bakıldığında kişilik özellikleri için %10, kişilik ve psikolojik danışma öz-yeterliği için ise %20 olduğu görülmüştür.

Aşamalı regresyon analizi bulgularına göre; psikolojik danışma öz-yeterliği ve kişilik özelliklerinin psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutumun önemli belirleyicileri olduğu sonucuna ulaşılabilir. %20 ve %26'lık varyans değerleri dikkate değerdir. Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutumun daha pek çok değişkenden etkilendiği varsayıldığında, bu sonuçlar kavramın büyük bir bölümünü açıkladığı söylenebilir. Olumsuz alt boyutta varyansın düşük çıkmasının nedeni ise boyutun doğası gereği olumsuzluklardan oluşması olabilir.

Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutumun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşma gösterip göstermediği incelendiğinde; psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutumun tüm alt boyutlarında kızlar lehine anlamlı bir farklılaşma görülmüştür. Kız psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuç, kız öğrencilerin psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik daha olumlu tutum içinde olduklarını göstermektedir. Danko (1991) yaptığı çalışmada erkeklerin yardım etme davranışlarının kadınlara göre anlamlı bir şekilde fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ancak bunun aksine Erken (2009) tarafından yapılan bir çalışmada kadınların erkeklere göre daha yardımsever davranış özellikleri gösterdikleri ortaya konulmuştur. Benzer şekilde Demir (2017) de yaptığı çalışmada kadınların yardımseverlik eğilimlerinin, erkeklere göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını ve daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmalar, araştırmamızın sonucunu destekler niteliktedir. İnsanlara yardım etme güdüsüyle davranan kız psikolojik danışman adaylarının danışma verme konusunda da istekli oldukları söylenebilir.

Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutumun danışma eğitimi alıp almama durumuna göre farklılaşma gösterip göstermediği incelendiğinde, psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından olumlu boyut ve davranışsal boyutun danışma eğitimi alıp almamaya göre anlamlı bir şekilde farklılaşma gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılaşmaya bakıldığında danışma eğitimi alan psikolojik danışman adaylarının hem olumlu boyutta hem de davranışsal boyutta daha yüksek puan ortalamalarına sahip oldukları görülmektedir. Yani danışma eğitimi alan psikolojik danışma adaylarının psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutumlarının daha yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Literatüre bakıldığında bu konuyla ilgili çalışma bulunamamıştır. Bu açıdan sonucun oldukça önemli ve yol gösterici olduğu söylenebilir. Bu sonuç psikolojik danışman adaylarının alacakları eğitimler onların mesleki hayatlarında başarılarını etkileyeceğini göstermektedir. Lisans eğitimi haricinde danışma eğitimi alan ve bu eğitimlerin gereğini yapmaya çalışan psikolojik danışman adayları, danışma verme yönünde daha olumlu tutumlar içerisinde olabilirler.

Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterliği ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiye bakıldığında; öz-yeterlik ve kişilik özellikleri arasında tüm alt boyutlarda anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Literatür incelendiğinde, Yam (2014) tarafından yapılan çalışmada psikolojik danışma öz-yeterliği ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Yapılan çalışma sonuçlarına göre benzer şekilde psikolojik danışma öz-yeterliği ile kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişkiler ortaya konulmuştur. Ayrıca Wiggins ve Weslander (1979) yaptıkları çalışmada Holland'ın araştırmacı, sosyal ve sanatçı kişilik tiplerine sahip psikolojik danışmanların kendilerini daha etkili olarak tanımladıkları sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçlar yapılan bu araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir. Hiç şüphesiz kişilik özellikleri psikolojik danışma öz-yeterliği üzerinde azımsanmayacak bir öneme sahiptir. Sorumluluk düzeyi yüksek olan, nevrotiklik düzeyi düşük psikolojik danışmanların kendilerine daha çok güvendikleri sonucuna ulaşılmıştır. Psikolojik danışmanların dışa dönük olmaları nedeniyle insanlarla ilişkileri daha olduğu söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında psikolojik danışma öz-yeterliğinin yüksek olabilmesi için olumlu kişilik özelliklerinin de psikolojik danışman adaylarında bulunması gerektiği söylenebilir.

Psikolojik danışma öz-yeterliğinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığının incelenmesi sonucunda psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterliğinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Literatür incelendiğinde bu bulguyu destekleyecek sonuçların olduğu görülmektedir. Aydın (2016)

tarafından 591 öğrenci ile gerçekleştirilen çalışmada psikolojik danışma öz-yeterliğinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşma gözlenmediği raporlaştırılmıştır. Durmuşçelebi ve Karayağız (2018) yaptıkları çalışmadan psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterliğinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşma göstermediğini ancak sadece yardım becerileri alt boyutunda istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu farkın erkek öğrenciler lehine olduğu puan ortalamalarından anlaşılmaktadır. Kılıç (2019) yapmış olduğu çalışmada benzer sonuçlara ulaşmıştır. Psikolojik danışma öz-yeterliği ile cinsiyet arasında sadece yardım becerileri alt boyutundan keşif boyutunun kız öğrenciler lehine anlamlı farklılaşma gösterdiği bulunmuştur. Diğer alt boyutların ve psikolojik danışma öz-yeterliği toplam puan ortalamaları arasında ise herhangi bir anlamlı fark bulunmamıştır. Tsai (2015) yaptığı çalışmada cinsiyetin psikolojik danışma öz-yeterliğiyle anlamlı bir ilişki içinde olmadığını bulmuştur. Öztürk (2014) benzer şekilde psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterlik düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşma göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Holcomb-McCoy ve arkadaşları (2008) da yaptıkları çalışmada öz-yeterliğin cinsiyet faktörüne göre farklılaşma göstermediğini bulmuşlardır. Margeson (2013) yaptığı çalışmada psikolojik danışma öz-yeterliği ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna varmıştır. Schwartz (2016) da psikolojik danışma öz-yeterliğinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşma sergilemediği sonucunu bulmuştur. Royse Roskowski (2010) yaptığı çalışmada cinsiyetin psikolojik danışma öz-yeterliğini anlamlı bir şekilde etkilemediğini bulmuştur. Morrison (2016) da benzer şekilde cinsiyet ile psikolojik danışma öz-yeterliği arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Constantine (2002) yaptığı çalışmada benzer olarak psikolojik danışma öz-yeterliği ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Schiele (2013) psikolojik danışma öz-yeterliği ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulamamıştır. Cinotti (2013) çalışmasında cinsiyetin psikolojik danışma öz-yeterliği ile anlamlı bir ilişkisi olmadığını ve farklılaşma göstermediğini ortaya koymuştur. Bu sonuçlar psikolojik danışma öz-yeterliği ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olmadığı yönünde güçlü kanıtlar sunmaktadır.

Bu sonuçların aksine Aliyev ve Tunç (2015) ise psikolojik danışma öz-yeterliğinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşma gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Bu farklılaşmanın kızlar lehine olduğu söylenebilir. Buna benzer olarak Şeker (2019) çalışmasında psikolojik danışma öz-yeterliğinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşma gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada da kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha yüksek psikolojik danışma öz-yeterliğine sahip oldukları bulunmuştur. Bodenhorn ve Skaggs (2005)

yaptıkları çalışmada kadınların öz-yeterlik düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Bu sonuçlar dikkate alındığında yapılan çalışma örneğine ya da katılımcıların durumuna göre sonuçların farklılaştığı söylenebilir. Ancak psikolojik danışma öz-yeterliği ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı yönünde sonuçların çoğunlukta olması bu çalışmada ulaşılan sonuca katkı sağlamaktadır. Psikolojik danışma öz-yeterliği ve cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulan çalışmalara bakıldığında kız psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterliklerinin erkek psikolojik danışman adaylarından fazla olduğu görülmektedir.

Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterliklerinin lisans eğitimine ek olarak danışma eğitimi alıp almama durumuna göre farklılaşma gösterip göstermediği incelendiğinde, oturumu yönetme becerileri ve zorluklarla başa çıkma becerileri alt boyutları ile toplam öz-yeterlik puanlarının eğitim alıp almama durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Danışma eğitimi alanlar oturumu yönetme becerileri ve zorluklarla başa çıkma becerileri konusunda kendilerini daha yeterli görmektedirler. Ayrıca danışma eğitimi alan psikolojik danışman adaylarının genel olarak psikolojik danışma öz-yeterliklerinin de anlamlı bir şekilde danışma eğitimi almayan psikolojik danışman adaylarından daha fazla olduğu görülmektedir.

Literatür incelendiğinde, psikolojik danışma öz-yeterliği ve alınan psikolojik danışma eğitimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen kısıtlı sayıda çalışmaya ulaşılmıştır. Johnson ve arkadaşlarının (1989) yaptığı çalışmada 8 haftalık bir eğitim sonrasında psikolojik danışma öz-yeterliğinde anlamlı düzeyde artış gözlenmiştir. Rabaino (2015) yapmış olduğu çalışmada CACREP akreditasyon eğitimi alan öğrencilerin psikolojik danışma öz-yeterliklerinin anlamlı bir şekilde yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Munson ve arkadaşlarının (1986) yapmış oldukları çalışmada temel psikolojik danışma becerileriyle ilgili verilen eğitim sonucunda eğitim verilmeyen kontrol grubuyla karşılaştırıldığında anlamlı düzeyde artış olduğu bulunmuştur. Yine Munson ve arkadaşlarının (1986) yaptığı çalışmada yedi buçuk saatlik danışma becerileri eğitimi sonunda psikolojik danışma öz-yeterliğinde anlamlı düzeyde farklılaşma gözlenmiştir. Yam (2014) yaptığı çalışmada sadece oturumu yönetme becerileri alt boyutunda eğitim alanlar ve almayanlar arasında anlamlı bir farklılaşma olduğunu belirtmiştir. Al-Darmaki (2004) yaptığı çalışmada eğitim alan psikolojik danışmanların psikolojik danışma öz-yeterlik düzeylerinin anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Urbani ve

arkadaşlarının (2002) yaptıkları çalışmada beceri temelli eğitim psikolojik danışma eğitimi verilen grubun eğitim verilmeyen gruba göre anlamlı düzeyde daha yüksek psikolojik danışma öz-yeterliğine sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Bu sonuçların aksine Tang ve arkadaşları (2004) yapmış oldukları çalışmada, CACREP (Council for Accreditation of Counseling and Related Educational Programs) akreditasyon eğitimi alan öğrenciler ile almayan öğrencilerin psikolojik danışma öz-yeterlik düzeylerini karşılaştırmışlardır. Eğitim alan ve almayan öğrencilerin psikolojik danışma öz-yeterlik puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı yönünde bir sonuca ulaşmışlardır.

Bu sonuçlar dikkate alındığında şüphesiz lisans eğitimine ek olarak alınan eğitimlerin, yapılan çalışmaların psikolojik danışma öz-yeterliğine pozitif katkı sağladığı görülecektir. Yaşantılar ve deneyimler şüphesiz öz-yeterliğin kaynaklarından biridir (Bandura, 1977b). Psikolojik danışman adaylarının da psikolojik danışma öz-yeterliklerini artırmak için yaşantılara sahip olmaları, alanlarında çeşitli eğitimler almaları gerektiği söylenebilir.

Literatür incelendiğinde daha önce psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum ile ilgili ölçek geliştirme çalışması haricinde bir araştırma yapılmamış olması bu çalışmayı değerli kılmaktadır. Psikolojik danışma vermeye yönelik tutumun psikolojik danışma öz-yeterliği ve kişilik ile ilişkisini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmanın literatüre önemli bir katkı sağlayacağı söylenebilir.

5.2. Sonuç

Bu çalışmada psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutumları, psikolojik danışma öz-yeterliği düzeyleri ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından olumlu boyut ile kişilik alt boyutları olan duygusal dengesizlik, dışa dönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
2. Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından olumsuz boyut ile kişilik alt boyutları arasında sadece sorumluluk boyutu ile anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
3. Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından davranışsal boyut ile kişilik alt boyutları olan duygusal dengesizlik, dışa dönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

4. Psikolojik danışma öz-yeterliği alt boyutlarından yardım becerileri alt boyutu ile kişilik alt boyutları olan duygusal dengesizlik, dışa dönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
5. Psikolojik danışma öz-yeterliği alt boyutlarından oturumu yönetme becerileri alt boyutu ile kişilik alt boyutları olan duygusal dengesizlik, dışa dönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
6. Psikolojik danışma öz-yeterliği alt boyutlarından zorluklarla başa çıkma becerileri alt boyutu ile kişilik alt boyutu olan duygusal dengesizlik, dışa dönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
7. Psikolojik danışma öz-yeterliği toplam puan ortalamaları ile kişilik alt boyutu olan duygusal dengesizlik, dışa dönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
8. Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından olumlu boyut ile psikolojik danışma öz-yeterliği ve alt boyutları olan yardım becerileri, oturumu yönetme becerileri, zorluklarla başa çıkma beceriler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
9. Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından olumsuz boyut ile psikolojik danışma öz-yeterliği alt boyutlarından zorluklarla başa çıkma becerileri alt boyutu hariç diğer alt boyut ve psikolojik danışma öz-yeterliği arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
10. Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından davranışsal boyut ile psikolojik danışma öz-yeterliği ve alt boyutları olan yardım becerileri, oturumu yönetme becerileri, zorluklarla başa çıkma beceriler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
11. Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutları olan olumlu boyut, olumsuz boyut ve davranışsal boyutun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma gösterdiği bulunmuştur.
12. Psikolojik danışma öz-yeterliği ve alt boyutları olan yardım becerileri, oturumu yönetme becerileri ve zorluklarla başa çıkma becerilerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma göstermediği bulunmuştur.
13. Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından olumlu boyut ve davranışsal boyutun danışma eğitimi alıp almama değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma gösterdiği bulunmuştur. Olumsuz boyutun ise anlamlı bir farklılaşma göstermediği bulunmuştur.

- 14.** Psikolojik danışma öz-yeterliği ve alt boyutları olan oturumu yönetme becerileri, zorluklarla başa çıkma becerilerini danışma eğitimi alıp almama değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşma gösterdiği bulunmuştur. Yardım becerileri alt boyutunun ise anlamlı bir farklılaşma göstermediği bulunmuştur.
- 15.** Kişilik ve psikolojik danışma öz-yeterliğinin birlikte psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından olumlu boyutu anlamlı bir şekilde yordamakta olduğu ve toplam varyansın %26'sını açıkladığı bulunmuştur.
- 16.** Kişilik ve psikolojik danışma öz-yeterliğinin birlikte psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından olumsuz boyutu anlamlı bir şekilde yordamakta olduğu ve toplam varyansın %6'sını açıkladığı bulunmuştur.
- 17.** Kişilik ve psikolojik danışma öz-yeterliğinin birlikte psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum alt boyutlarından davranışsal boyutu anlamlı bir şekilde yordamakta olduğu ve toplam varyansın %20'sini açıkladığı bulunmuştur.

5.3. Öneriler

- 1- Danışma eğitimi alan psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum ve psikolojik danışma öz-yeterlik düzeyleri daha yüksektir. Psikolojik danışman adaylarının lisans eğitimleri haricinde psikolojik danışma eğitimleri almaları mesleki yeterlilikleri açısından daha yararlı olabilir.
- 2- Kız psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutumları erkek psikolojik danışman adaylarına göre daha pozitifdir. Aradaki farkın giderilmesi için erkek adaylara yönelik tutumlarını geliştirici psiko-eğitim çalışmaları düzenlenebilir.
- 3- Kişilik özelliklerinin hem psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum üzerinde hem de psikolojik danışma öz-yeterliği üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Psikolojik danışman adaylarına yönelik 1.sınıf düzeyinden itibaren başlanarak kişilik gelişimi seminerleri verilebilir ve kendilerini tanıma fırsatı sağlanabilir.
- 4- Araştırmada psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum, psikolojik danışma öz-yeterliği ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki ilişkiisel tarama modeli ile incelenerek nicel bir çalışma ortaya konulmuştur. Literatüre bakıldığında psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum ile ilgili çalışmanın olmayışı bir eksikliktir. Bu konu farklı modellere konu edilerek nicel, nitel veya deneysel çalışmalar yapılabilir.
- 5- Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutumu yordayan iki değişken olan psikolojik danışma öz-yeterliği ve kişilik özellikleri bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Diğer değişkenlerin belirlenmesi için çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Aladağ, M. (2014). Psikolojik danışman eğitiminin farklı düzeylerinde bireyle psikolojik danışma uygulaması süpervizyonunda kritik olaylar. *Ege Eğitim Dergisi*, 15(2), 428-475.
- Al-Darmaki, F. R. (2004). Counselor training, anxiety, and counseling self-efficacy: Implications for training psychology students from the United Arab Emirates University. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 32(5), 429-440. doi:10.2224/sbp.2004.32.5.429
- Aliyev, R. ve Tunç, E. (2015). Self-efficacy in counseling: The role of organizational psychological capital, job satisfaction, and burnout. *Procedia—Social and Behavioral Sciences*, Proceedings of 2nd Global Conference on Psychology Researches (GCPR-2014) 28-29 November 2014, University of Barcelona, Barcelona, Spain 28-29 November 2014, University of Barcelona, Barcelona, Spain, 190, 97-105. doi:10.1016/j.sbspro.2015.04.922
- Allport, G. W. (1961). *Pattern and growth in personality*. Pattern and growth in personality (ss. xiv, 593). Oxford, England: Holt, Reinhart & Winston.
- Al-Mahayra, A. S. ve Taunous, A. J. (2016). Efficacy of a supervision program based on behavioral cognitive model in improving counseling skills and reducing psychological stress among school counselors in Tafila. *Dirasat: Educational Sciences*, 43(3), 1981-2001.
- APA. (2015). *APA dictionary of psychology*. (G. R. VandenBos, Ed.) (2nd edition.). Washington: American Psychological Association. doi:10.1037/14646-000
- Arthur, W. ve Graziano, W. G. (1996). The five-factor model, conscientiousness, and driving accident involvement. *Journal of Personality*, 64(3), 593-618. doi:10.1111/j.1467-6494.1996.tb00523.x

- Asarlı, Z. (2012). *Okullarda çalışan psikolojik danışmanların okul psikolojik danışmanı öz-yeterlik düzeylerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Asendorpf, J. B. ve Wilpers, S. (1998). Personality effects on social relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(6), 1531-1544. doi:10.1037/0022-3514.74.6.1531
- Aslan, A. M., İnceman Kara, F., Kayır, M. ve Kan, A. (2018). Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum ölçeği'nin geliştirilmesi. *Journal of Turkish Studies*, 13(27), 107-122. doi:10.7827/TurkishStudies.14444
- Aydın, F. (2016). *Psikolojik danışman adaylarında psikolojik danışma öz-yeterliği, umut ve kaygının yaşam doyumu üzerindeki etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Aydın, F., Odacı, H. ve Kahveci, H. (2017). School counselors' counseling self-efficacy: An evaluation in terms of life satisfaction and hope Psikolojik danışmanların psikolojik danışma öz-yeterliği: Yaşam doyumu ve umut açısından bir değerlendirme. *Journal of Human Sciences*, 14(4), 4607-4627.
- Bacanlı, H., İlhan, T. ve Aslan, S. (2009). Beş faktör kuramına dayalı bir kişilik ölçeğinin geliştirilmesi: Sıfatlara dayalı kişilik testi (SDKT). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 261-279.
- Bakalım, O., Şanal-Karahan, F. ve Şensoy, G. (2018). The effect of group supervision on the psychological counseling self-efficacy levels of psychological counseling candidates. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 9(4), 412-428. doi:10.17569/tojqi.439769

- Bakioğlu, F. ve Türküm, A. S. (2019). Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterliklerinin çeşitli betimsel özellikleri açısından incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 178-190.
- Bandura, A. (1977a). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological review*, 84(2), 191-215.
- Bandura, A. (1977b). *Social learning theory*. Prentice-Hall series in social learning theory. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *American Psychologist*, 37(2), 122-147. doi:10.1037/0003-066X.37.2.122
- Bandura, A. (1989). Human agency in social cognitive theory. *American Psychologist*, 44(9), 1175-1184. doi:10.1037/0003-066X.44.9.1175
- Bandura, A. (1991). Social cognitive theory of self-regulation. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, Theories of Cognitive Self-Regulation, 50(2), 248-287. doi:10.1016/0749-5978(91)90022-L
- Bandura, A. (1993). Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning. *Educational Psychologist*, 28(2), 117-148. doi:10.1207/s15326985ep2802_3
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W.H. Freeman.
- Barbee, P. W., Scherer, D. ve Combs, D. C. (2003). Prepracticum service-learning: Examining the relationship with counselor self-efficacy and anxiety. *Counselor Education and Supervision*, 43(2), 108-119. doi:10.1002/j.1556-6978.2003.tb01835.x
- Barrett, L. F. ve Pietromonaco, P. R. (1997). Accuracy of the five-factor model in predicting perceptions of daily social interactions. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23(11), 1173-1187. doi:10.1177/01461672972311005

- Barrick, M. R. ve Mount, M. K. (1996). Effects of impression management and self-deception on the predictive validity of personality constructs. *The Journal of Applied Psychology*, 81(3), 261-272. doi:10.1037/0021-9010.81.3.261
- Barrick, Murray R. ve Mount, M. K. (1991). The big five personality dimensions and job performance: A meta-analysis. *Personnel Psychology*, 44(1), 1-26. doi:10.1111/j.1744-6570.1991.tb00688.x
- Barrick, Murray R., Mount, M. K. ve Strauss, J. P. (1993). Conscientiousness and performance of sales representatives: Test of the mediating effects of goal setting. *Journal of Applied Psychology*, 78(5), 715-722. doi:10.1037/0021-9010.78.5.715
- Barry, B. ve Stewart, G. L. (1997). Composition, process, and performance in self-managed groups: The role of personality. *Journal of Applied Psychology*, 82(1), 62-78. doi:10.1037/0021-9010.82.1.62
- Berry, D. S. ve Hansen, J. S. (2000). Personality, nonverbal behavior, and interaction quality in female dyads. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26(3), 278-292. doi:10.1177/0146167200265002
- Bodenhorn, N. ve Skaggs, G. (2005). Development of the school counselor self-efficacy scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 38(1), 14-28. doi:10.1080/07481756.2005.11909766
- Borgen, F. H. (1991). Megatrends and milestones in vocational behavior: A 20-year counseling psychology retrospective. *Journal of Vocational Behavior*, 39(3), 263-290. doi:10.1016/0001-8791(91)90037-M
- Bouchard, G., Lussier, Y. ve Sabourin, S. (1999). Personality and Marital Adjustment: Utility of the Five-Factor Model of Personality. *Journal of Marriage and Family*, 61(3), 651-660. doi:10.2307/353567

- Boyle, G. J., Matthews, G. ve Saklofske, D. H. (Ed.). (2008). *The SAGE handbook of personality theory and assessment* (1st ed.). Los Angeles, CA: SAGE Publications.
- Burger, J. M. (2016). *Kişilik*. (İ. D. Erguvan Sarıoğlu, Çev.) (5. baskı.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (19. Baskı.). Ankara: Pegem Akademi.
- Cashwell, T. H. ve Dooley, K. (2001). The Impact of Supervision on Counselor Self-Efficacy. *The Clinical Supervisor*, 20(1), 39-47. doi:10.1300/J001v20n01_03
- Cinotti, D. (2013). *The relationship between aspects of supervision and school counselor self-efficacy*. (Yayımlanmamış ph.d.). Montclair State University, Upper Montclair, NJ.
- Claridge, G. ve Davis, C. (2001). What's the use of neuroticism? *Personality and Individual Differences*, 31(3), 383-400. doi:10.1016/S0191-8869(00)00144-6
- Cloninger, S. C. (2004). *Theories of personality: Understanding persons* (4th ed.). Upper Saddle River, N.J: Pearson/Prentice Hall.
- Constantine, M. G. (2002). The relationship between general counseling self-efficacy and self-perceived multicultural counseling competence in supervisees. *The Clinical Supervisor*, 20(2), 81-90. doi:10.1300/J001v20n02_07
- Costa, P. ve McCrae, R. (1988). Personality in adulthood: A six-year longitudinal study of self-reports and spouse ratings on the NEO personality inventory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 853-863. doi:10.1037//0022-3514.54.5.853
- Costa, P. ve McCrae, R. (1992a). *Neo PI-R professional manual*. Odessa, FL: Psychological Assesment Resources.
- Costa, P. ve McCrae, R. (1992b). Four ways five factors are basic. *Personality and Individual Differences*, 13, 653-665. doi:10.1016/0191-8869(92)90236-I
- Côté, S. ve Moskowitz, D. S. (1998). On the dynamic covariation between interpersonal behavior and affect: Prediction from neuroticism, extraversion, and agreeableness.

- Journal of Personality and Social Psychology*, 75(4), 1032-1046. doi:10.1037//0022-3514.75.4.1032
- Çapri, B. ve Demiröz, Z. (2016). Duygusal zekâ düzeyi ve psikolojik danışma öz-yeterlik inançları arasındaki ilişkide etkili psikolojik danışman niteliklerinin aracı rolü. *Mersin University Journal of the Faculty of Education*, 12(3), 1037-1048.
- Daniels, J. A. ve Larson, L. M. (2001). The impact of performance feedback on counseling self-efficacy and counselor anxiety. *Counselor Education and Supervision*, 41(2), 120-130. doi:10.1002/j.1556-6978.2001.tb01276.x
- Danko, G. P. (1991). *Helping behavior: Gender differences and correlates*. (Ph.D.). <http://scholarspace.manoa.hawaii.edu/handle/10125/10216> adresinden erişildi.
- David, J. P., Green, P. J., Martin, R. ve Suls, J. (1997). Differential roles of neuroticism, extraversion, and event desirability for mood in daily life: An integrative model of top-down and bottom-up influences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73(1), 149-159. doi:10.1037/0022-3514.73.1.149
- Demir, M. (2017). *Dindarlık – yardımseverlik ilişkisi (Malatya örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Deneve, K. ve Cooper, H. (1998). The happy personality: A meta-analysis of 137 personality traits and subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 124(2), 197-229. doi:10.1037/0033-2909.124.2.197
- Digman, J. M. (1989). Five Robust Trait Dimensions: Development, Stability, and Utility. *Journal of Personality*, 57(2), 195-214. doi:10.1111/j.1467-6494.1989.tb00480.x
- Digman, J. M. (1990). Personality Structure: Emergence of the Five-Factor Model. *Annual Review of Psychology*, 41(1), 417-440. doi:10.1146/annurev.ps.41.020190.002221

- Dollinger, S. J., Leong, F. T. L. ve Ulicni, S. K. (1996). On traits and values: With special reference to openness to experience. *Journal of Research in Personality*, 30(1), 23-41.
doi:10.1006/jrpe.1996.0002
- Doshi, P. V. (2017). *Predictors of Counseling Self-Efficacy: Examining the Counselor Trainees' Perception of Supervisory Interaction Style*. ProQuest Dissertations and Theses. (Ph.D.).
<https://search.proquest.com/pqdtglobal/docview/1972053041/abstract/136FC69E64C64570PQ/9> adresinden erişildi.
- Durmuşçelebi, M. ve Karayağız, Ş. (2018). Psikoloji Eğitimi Alan Öğrencilerin Duygusal Zekâ ve Psikolojik Danışma Öz-Yeterliklerinin İncelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(16), 79-108.
- Erken, M. (2009). *Empati becerisinin ahlaki davranışlar üzerindeki etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Eryılmaz, A. ve Mutlu, T. (2018). Gelişimsel kapsamlı süpervizyon modeline ilişkin psikolojik danışman adaylarının görüşlerinin incelenmesi. *Electronic Journal of Social Sciences*, 17(65), 123-141.
- Erzen, E. (2014). Temel danışma becerileri. N. Özabacı (Ed.), *Psikolojik danışma becerileri ve farklı teknikler içinde* (ss. 23-73). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Feist, G. J. (1998). A meta-analysis of personality in scientific and artistic creativity. *Personality & Social Psychology Review (Lawrence Erlbaum Associates)*, 2(4), 290.
doi:10.1207/s15327957pspr0204_5
- Feist, J. ve Feist, G. J. (2009). *Theories of personality* (7th ed.). Boston: McGraw Hill Higher Education.
- Ferguson, E., Sanders, A., O'Hehir, F. ve James, D. (2000). Predictive validity of personal statements and the role of the five-factor model of personality in relation to medical

- training. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 73(3), 321-344.
doi:10.1348/096317900167056
- Geldard, K. ve Geldard, D. (2012). *Personal counseling skills: An integrative approach* (C. Rev. 1st ed). Springfield, Ill: Charles C Thomas.
<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=e000tw&AN=502602&lang=tr&site=ehost-live> adresinden erişildi.
- Goldberg, L. R. (1990). An alternative “description of personality”: The big-five factor structure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(6), 1216-1229.
doi:10.1037//0022-3514.59.6.1216
- Goldberg, L. R. (1992). The development of markers for the Big-Five factor structure. *Psychological Assessment*, 4(1), 26-42. doi:10.1037/1040-3590.4.1.26
- Graziano, W. G., Jensen-Campbell, L. A. ve Hair, E. C. (1996). Perceiving interpersonal conflict and reacting to it: The case for agreeableness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(4), 820-835. doi:10.1037//0022-3514.70.4.820
- Greason, P. B. ve Cashwell, C. S. (2009). Mindfulness and counseling self-efficacy: The mediating role of attention and empathy. *Counselor Education and Supervision*, 49(1), 2-19.
- Gunthert, K. C., Cohen, L. H. ve Armeli, S. (1999). The role of neuroticism in daily stress and coping. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(5), 1087-1100.
doi:10.1037//0022-3514.77.5.1087
- Güç, E. (2015). *Üniversite öğrencilerinin kendini damgalama, stresle başa çıkma tarzları ve psikolojik yardım arama tutumlarının incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Hackett, G. ve Betz, N. E. (1981). A self-efficacy approach to the career development of women. *Journal of Vocational Behavior*, 18(3), 326-339. doi:10.1016/0001-8791(81)90019-1
- Hackett, G., Lent, R. W. ve Greenhaus, J. H. (1991). Advances in vocational theory and research: A 20-year retrospective. *Journal of Vocational Behavior*, 38(1), 3-38. doi:10.1016/0001-8791(91)90015-E
- Hackney, H. ve Cormier, S. (2008). *Psikolojik danışma ilke ve teknikleri: Psikolojik yardım süreci el kitabı*. Çev: T. Ergene ve S. Aydemir Sevim). Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Hall, K. E. (2009). *Anxiety and counseling self -efficacy among counseling students: The moderating role of mindfulness and alexithymia*. ProQuest Dissertations and Theses. (Ph.D.).
<https://search.proquest.com/pqdtglobal/docview/304960958/abstract/136FC69E64C64570PQ/34> adresinden erişildi.
- Hills, P. ve Argyle, M. (2001). Emotional stability as a major dimension of happiness. *Personality and Individual Differences*, 31(8), 1357-1364. doi:10.1016/S0191-8869(00)00229-4
- Holcomb-McCoy, C., Harris, P., Hines, E. M. ve Johnston, G. (2008). School counselors' multicultural self-efficacy: A preliminary investigation. *Professional School Counseling*, 11(3), 2156759X0801100303. doi:10.1177/2156759X0801100303
- Howell, C. (2016). *Listening, learning, caring and counselling: The essential manual for psychologists, psychiatrists, counsellors and other healthcare*. Wollombi: Exisle Publishing.
- Humeidan, M. A. (2002). *Counseling self-efficacy, supervisory working alliance, and social influence in supervision*. (Ph.D.).

<https://search.proquest.com/pqdtglobal/docview/304798685/abstract/136FC69E64C64570PQ/49> adresinden erişildi.

- Inskipp, F. (2004). *Skills training for counselling*. Counsellor Trainer and Supervisor Series. London: SAGE Publications Ltd.
- İkiz, F. E. (2010). Psikolojik danışmanların tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 25-43.
- Jensen-Campbell, L. A. ve Graziano, W. G. (2001). Agreeableness as a moderator of interpersonal conflict. *Journal of Personality*, 69(2), 323-362. doi:10.1111/1467-6494.00148
- John, O. P. (1990). The “Big Five” factor taxonomy: Dimensions of personality in the natural language and in questionnaires. *Handbook of personality: Theory and research* içinde (ss. 66-100). New York, NY, US: The Guilford Press.
- Johnson, E., Baker, S. B., Kopala, M., Kiselica, M. S. ve Thompson, E. C. (1989). Counseling self-efficacy and counseling competence in prepracticum training. *Counselor Education and Supervision*, 28(3), 205-218. doi:10.1002/j.1556-6978.1989.tb01109.x
- Judge, T. A., Higgins, C. A., Thoresen, C. J. ve Barrick, M. R. (1999). The big five personality traits, general mental ability, and career success across the life span. *Personnel Psychology*, 52(3), 621-652. doi:10.1111/j.1744-6570.1999.tb00174.x
- Judge, T. A., Martocchio, J. J. ve Thoresen, C. J. (1997). Five-factor model of personality and employee absence. *Journal of Applied Psychology*, 82(5), 745-755. doi:10.1037/0021-9010.82.5.745
- Kağıtçıbaşı, Ç. ve Cemalcılar, Z. (2014). *Dünden bugüne insan ve insanlar: Sosyal psikolojiye giriş* (16. Baskı.). İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kanfer, R., Wanberg, C. ve Kantrowitz, T. (2001). Job search and employment: A personality-motivational analysis and meta-analytic review. *Journal of Applied Psychology*, 86,

- 837-855. *The Journal of applied psychology*, 86, 837-55. doi:10.1037/0021-9010.86.5.837
- Kaplan, D. M., Tarvydas, V. M. ve Gladding, S. T. (2014). 20/20: A vision for the future of counseling: The new consensus definition of counseling. *Journal of Counseling & Development*, 92(3), 366-372.
- Karney, B. R. ve Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, methods, and research. *Psychological Bulletin*, 118(1), 3-34. doi:10.1037/0033-2909.118.1.3
- Kerr, M., Lambert, W. W. ve Bem, D. J. (1996). Life course sequelae of childhood shyness in Sweden: Comparison with the United States. *Developmental Psychology*, 32(6), 1100-1105.
- Kılıç, M. (2019). *Psikolojik danışman adaylarının bazı değişkenlere göre duygusal ve psikolojik danışma öz yeterlik alguları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- King, L. A., Walker, L. M. ve Broyles, S. J. (1996). Creativity and the five-factor model. *Journal of Research in Personality*, 30(2), 189-203. doi:10.1006/jrpe.1996.0013
- Kocarek, C. E. (2001). *Understanding the relationships among counseling self -efficacy, anxiety, developmental level, coursework, experience, and counselor performance*. (Ph.D.).
<https://search.proquest.com/pqdtglobal/docview/304727976/abstract/136FC69E64C64570PQ/51> adresinden erişildi.
- Koç, İ. (2013). *Kişiler arası süreci hatırlama tekniğine dayalı süpervizyonun psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma becerilerine, özyeterlik ve kaygı düzeylerine*

- etkisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Koth, K. H. (2019). *Counseling Self-efficacy and Counselor-in-training Anxiety: The Moderating Role of Mindfulness*. (D.Phil.). <https://search.proquest.com/pqdtglobal/docview/2355989743/abstract/136FC69E64C64570PQ/2> adresinden erişildi.
- Kurdek, L. A. (1997). The link between facets of neuroticism and dimensions of relationship commitment: Evidence from gay, lesbian, and heterosexual couples. *Journal of Family Psychology, 11*(4), 503-514. doi:10.1037/0893-3200.11.4.503
- Larson, L. M. (1998). The social cognitive model of counselor training. *The Counseling Psychologist, 26*(2), 219-273. doi:10.1177/0011000098262002
- Larson, L. M., Clark, M. P., Wesely, L. H., Koraleski, S. F., Daniels, J. A. ve Smith, P. L. (1999). Videos versus role plays to increase counseling self-efficacy in prepractica trainees. *Counselor Education and Supervision, 38*(4), 237-248. doi:10.1002/j.1556-6978.1999.tb00574.x
- Larson, L. M. ve Daniels, J. A. (1998). Review of the counseling self-efficacy literature. *The Counseling Psychologist, 26*(2), 179-218.
- Larson, L. M., Suzuki, L. A., Gillespie, K. N., Potenza, M. T., Bechtel, M. A. ve Toulouse, A. L. (1992). Development and validation of the counseling self-estimate inventory. *Journal of Counseling Psychology, 39*(1), 105-120. doi:10.1037/0022-0167.39.1.105
- Lent, R. W. ve Brown, S. D. (1996). Social cognitive approach to career development: An overview. *Career Development Quarterly, 44*(4), 310. doi:10.1002/j.2161-0045.1996.tb00448.x

- Lent, R. W., Brown, S. D. ve Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance. *Journal of Vocational Behavior*, 45(1), 79-122. doi:10.1006/jvbe.1994.1027
- Lent, R. W., Hill, C. E. ve Hoffman, M. A. (2003). Development and validation of the counselor activity self-efficacy scales. *Journal of Counseling Psychology*, 50(1), 97-108.
- Levitt, D. H. (2002). Active listening and counselor self-efficacy: Emphasis on one microskill in beginning counselor training. *The Clinical Supervisor*, 20(2), 101-115.
- Lorenz, D. C. (2009). *Counseling self -efficacy in practicum students: Contributions of supervision*. (Ph.D.).
<https://search.proquest.com/pqdtglobal/docview/304986669/abstract/136FC69E64C64570PQ/33> adresinden erişildi.
- Malkoç, A. ve Sünbül, Z. A. (2020). The relationship between emotional literacy, cognitive flexibility and counseling self-efficacy of senior students in psychology and psychological counseling and guidance. *Educational Research and Reviews*, 15(1), 27-33.
- Margeson, C. J. (2013). *Confirmatory factor analysis of the psychometric properties of the Multicultural Counseling Self-Efficacy-Racial Diversity Form*. (Ph.D.).
<https://search.proquest.com/pqdtglobal/docview/1367603770/abstract/136FC69E64C64570PQ/23> adresinden erişildi.
- Marks, L. F. (2013). *Clergy Self-Efficacy in Counseling Situations*. *ProQuest Dissertations and Theses*. (Psy.D.).
<https://search.proquest.com/docview/1401480134/abstract/2B27D1AB6A904E64PQ/1> adresinden erişildi.
- McAdams, D. P. (1992). The five-factor model in personality: A critical appraisal. *Journal of Personality*, 60(2), 329-361. doi:10.1111/j.1467-6494.1992.tb00976.x

- McCrae, R. ve Costa, P. (1986). Clinical assessment can benefit from recent advances in personality psychology. *American Psychologist*, 41, 1001-1003. doi:10.1037/0003-066X.41.9.1001
- McCrae, R. ve Costa, P. (1987). Validation of the five factor model of personality across instruments and observers. *Journal of personality and social psychology*, 52, 81-90. doi:10.1037/0022-3514.52.1.81
- McCrae, R. ve Costa, P. (1989). Reinterpreting the Myers-Briggs type indicator from the perspective of the five-factor model of personality. *Journal of Personality*, 57(1), 17-40. doi:10.1111/j.1467-6494.1989.tb00759.x
- McCrae, R. ve Costa, P. (2003). *Personality in adulthood: A five-factor theory perspective* (2. Edition.). New York, NY: Guilford Press.
- McCrae, R., Costa, P. ve Busch, C. (1986). Evaluating comprehensiveness in personality systems: The California Q-Set and the Five-Factor Model. *Journal of Personality*, 54, 430-446. doi:10.1111/j.1467-6494.1986.tb00403.x
- McCrae, R. R. (1990). Traits and trait names: How well is Openness represented in natural languages? *European Journal of Personality*, 4(2), 119-129. doi:10.1002/per.2410040205
- McCrae, R. R. ve Costa, P. T. (1991). Adding Liebe und Arbeit: The Full Five-Factor Model and Well-Being. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 17(2), 227-232. doi:10.1177/014616729101700217
- McLeod, J. ve McLeod, J. (2011). *Counselling skills: A practical guide for counsellors and helping professionals* (C. 2nd ed. John McLeod, Julia McLeod). Maidenhead: McGraw-Hill Education.

- Melchert, T. P., Hays, V. L., Wiljanen, L. M. ve Kolocek, A. K. (1996). Testing models of counselor development with a measure of counseling self-efficacy. *Journal of Counseling & Development*, 74(6), 640-644. doi:10.1002/j.1556-6676.1996.tb02304.x
- Meola, C. (2017). *The Effects of an Equine Assisted Learning Supervision Intervention on Counselors'-in-Training Performance Anxiety, Counseling Self-efficacy, and Supervisory Working Alliance*. (Ph.D.).
<https://search.proquest.com/pqdtglobal/docview/2019136967/abstract/136FC69E64C64570PQ/8> adresinden erişildi.
- Mikkelson, D. P. (2015). *Measuring Counseling Self-Efficacy in Church-Based Counselors*. (Ph.D.).
<https://search.proquest.com/pqdtglobal/docview/1680592778/abstract/136FC69E64C64570PQ/18> adresinden erişildi.
- Mohd Noor, A. B. (2018). *The Relationship of Supervisory Styles and Differentiation of Self to the Counseling Self-Efficacy of Counselors-in-Training in the Masters' Level Practicum*. *ProQuest Dissertations and Theses*. (Ph.D.).
<https://search.proquest.com/pqdtglobal/docview/2198125150/abstract/136FC69E64C64570PQ/4> adresinden erişildi.
- Morgan, C. T. (2010). *Psikolojiye giriş*. (S. Karakaş ve R. Eski, Çev.) (19. Baskı.). Konya: Eğitim Kitabevi yayınları.
- Morrison, M. A. (2016). *Counseling self-efficacy and the relational efficacy model*. (Ph.D.).
<https://search.proquest.com/pqdtglobal/docview/1841918452/abstract/136FC69E64C64570PQ/12> adresinden erişildi.
- Munson, W. W., Stadulis, R. E. ve Munson, D. G. (1986). Enhancing competence and self-efficacy of potential therapeutic recreators in decision-making counseling. *Therapeutic Recreation Journal*, 20(4), 85-93.

- Munson, Wayne W., Zoerink, D. A. ve Stadulis, R. E. (1986). Training potential therapeutic recreators for self-efficacy and competence 'in interpersonal skills. *Therapeutic Recreation Journal*, 20(1). <https://js.sagamorepub.com/trj/article/view/4307> adresinden erişildi.
- Nauta, M. M. (2004). Self-efficacy as a mediator of the relationships between personality factors and career interests. *Journal of Career Assessment*, 12(4), 381-394. doi:10.1177/1069072704266653
- Özgüven, E. (1990). Ülkemizde psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetlerinin dünü ve bugünü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1(1), 4-15.
- Özpolat, A. R. (2014). Psikolojik danışma ve rehberlik bölümü öğrencilerinin “psikolojik danışma” kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(1), 385-396.
- Özsoy, E. ve Yıldız, G. (2014). Kişilik kavramının örgütler açısından önemi: Bir literatür taraması. *İşletme Bilimi Dergisi*, 1(2), 1-12.
- Öztürk, A. (2014). Rehberlik ve psikolojik danışmanlık programı 1. Sınıf öğrencileriyle 4. Sınıf öğrencilerinin psikolojik danışma öz-yeterlik inançları. *Electronic Journal of Social Sciences*, 13(51), 255-272.
- Pamukçu, B. (2011). *Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterlik algılarının incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Pamukçu, B. ve Demir, A. (2013). Psikolojik danışma öz-yeterlik ölçeği Türkçe formu'nun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(40), 212-221.

- Peabody, D. ve Goldberg, L. R. (1989). Some determinants of factor structures from personality-trait descriptors. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(3), 552-567. doi:10.1037//0022-3514.57.3.552
- Plotnik, R. ve Kouyoumdjian, H. (2011). *Introduction to psychology* (9th ed.). Belmont, CA: Wadsworth Cengage Learning.
- Rabaino, A. J. (2015). *Counseling expertise development and healthy personal development predictors of counseling self-efficacy among counselors-in-training*. (Ph.D.). <https://search.proquest.com/pqdtglobal/docview/1728125337/abstract/136FC69E64C64570PQ/17> adresinden erişildi.
- Ridgway, I. R. ve Sharpley, C. F. (1990). Multiple measures for the prediction of counsellor trainee effectiveness. *Canadian Journal of Counselling*, 24(3), 165-177.
- Roth, J. L. (2006). *The association between vocational personality and self-efficacy for school psychologists*. (Ph.D.). <https://www.proquest.com/pqdtglobal/docview/304957539/abstract/B8E2009DE1D74B81PQ/16> adresinden erişildi.
- Rottinghaus, P. J., Lindley, L. D., Green, M. A. ve Borgen, F. H. (2002). Educational aspirations: The contribution of personality, self-efficacy, and interests. *Journal of Vocational Behavior*, 61(1), 1-19. doi:10.1006/jvbe.2001.1843
- Royce Roskowski, J. C. (2010). *Imposter phenomenon and counseling self-efficacy: The impact of imposter feelings*. (Ph.D.). <https://search.proquest.com/pqdtglobal/docview/848966623/abstract/136FC69E64C64570PQ/28> adresinden erişildi.
- Ryan, C. P. (1995). Work isn't what it used to be: Implications, recommendations, and strategies for vocational rehabilitation. *Journal of Rehabilitation*, 61(4), 8-15.

- Sanberk, İ. (2010). *Psikolojik danışman-danışan ilişkisinin çözümlenmesi ve bazı süreç, sonuç değişkenleri açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Sarchione, C. D., Cuttler, M. J., Muchinsky, P. M. ve Nelson-Gray, R. O. (1998). Prediction of dysfunctional job behaviors among law enforcement officers. *The Journal of Applied Psychology*, 83(6), 904-912. doi:10.1037/0021-9010.83.6.904
- Sarı, E. (2014). *Psikolojik danışma ve psikoterapi*. Giresun: Vize Yayıncılık.
- Sarıkaya, Y. (2017a). *Süpervizör rolleri, tarzları ve süpervizyon terapötik ittifakının psikolojik danışma öz yeterliği ile ilişkisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Sarıkaya, Y. (2017b). *Süpervizör rolleri, tarzları ve süpervizyon terapötik ittifakının psikolojik danışma öz yeterliği ile ilişkisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Satıcı, B. (2014). *Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterlik algılarının mizah tarzları ve süpervizyon yaşantıları açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Schiele, B. E. (2013). *The importance of counseling self-efficacy in school mental health*. (M.A.).
<https://search.proquest.com/pqdtglobal/docview/1496775043/abstract/136FC69E64C64570PQ/22> adresinden erişildi.
- Schmutte, P. S. ve Ryff, C. D. (1997). Personality and well-being: Reexamining methods and meanings. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73(3), 549-559. doi:10.1037//0022-3514.73.3.549
- Schultz, D. P. ve Schultz, S. E. (2017). *Theories of personality* (11th Edition.). Boston: Cengage Learning.

- Schwartz, G. L. (2016). *The relationship of supervision variables to counseling self-efficacy and outcome expectations among practicing psychologists.* (Ph.D.).
<https://search.proquest.com/pqdtglobal/docview/1844149485/abstract/136FC69E64C64570PQ/11> adresinden erişildi.
- Sharpley, C. F. ve Ridgway, I. R. (1993). An evaluation of the effectiveness of self-efficacy as a predictor of trainees' counselling skills performance. *British Journal of Guidance & Counselling*, 21(1), 73-81. doi:10.1080/03069889300760101
- Silvia, P. J. (2003). Self-efficacy and interest: Experimental studies of optimal incompetence. *Journal of Vocational Behavior*, 62(2), 237-249. doi:10.1016/S0001-8791(02)00013-1
- Sipps, G. J., Sugden, G. J. ve Faiver, C. M. (1988). Counselor training level and verbal response type: Their relationship to efficacy and outcome expectations. *Journal of Counseling Psychology*, 35(4), 397-401. doi:10.1037/0022-0167.35.4.397
- Smothers, M. K. (2009). *Counseling self-efficacy: The contributions of early attachment and the supervisory relationship.* (Ph.D.).
<https://search.proquest.com/pqdtglobal/docview/305045432/abstract/136FC69E64C64570PQ/32> adresinden erişildi.
- Sneed, C., McCrae, R. ve Funder, D. (1998). Lay conceptions of the five-factor model and its indicators. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 24(2), 115-126.
doi:10.1177/0146167298242001
- Somer, O. (1998). Türkçe'de kişilik özelliği tanımlayan sıfatların yapısı ve beş faktör modeli. *Türk Psikoloji Dergisi*, 13(42), 17-32.
- Staudinger, U. M., Planck, M., Fleeson, W., Baltes, P. B., Staudinger, U. M. ve Baltes, P. B. (1998). Predictors of subjective physical health and global well-being during midlife: Similarities and differences between the U.S. and Germany, Manuscript submitted for publication.

- Suls, J., Green, P. ve Hillis, S. (1998). Emotional reactivity to everyday problems, affective inertia, and neuroticism. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 24(2), 127-136. doi:10.1177/0146167298242002
- Sung, S. Y. ve Choi, J. (2009). Do big five personality factors affect individual creativity? The moderating role of extrinsic motivation. *Social Behavior and Personality: An international journal*, 37(7), 941-956. doi:10.2224/sbp.2009.37.7.941
- Şeker, U. (2019). *Psikolojik danışman adaylarının problem çözme becerileri ve mesleki öz-yeterlik algularının özerklik, süpervizyon yaşantıları ve meslek etiği ile ilişkilerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Tan, H. (2000). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Tang, M., Addison, K. D., LaSure-Bryant, D., Norman, R., O'Connell, W. ve Stewart-Sicking, J. A. (2004). Factors that influence self-efficacy of counseling students: An exploratory study. *Counselor Education and Supervision*, 44(1), 70-80. doi:10.1002/j.1556-6978.2004.tb01861.x
- Tatlılıoğlu, K. (1999). *Rehberlik ve psikolojik danışmanlık servisinden beklentiler üzerine bir araştırma*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Tsai, P.-C. (2015). *Trainee's anxiety and counseling self-efficacy in counseling sessions*. (Ph.D.).
<https://search.proquest.com/pqdtglobal/docview/1733958571/abstract/136FC69E64C64570PQ/16> adresinden erişildi.
- Urbani, S., Smith, M. R., Maddux, C. D., Smaby, M. H., Torres-Rivera, E. ve Crews, J. (2002). Skills-based training and counseling self-efficacy. *Counselor Education and Supervision*, 42(2), 92-106. doi:10.1002/j.1556-6978.2002.tb01802.x

- Uslu, M. (2005). *Psikolojik danışmanların danışma becerilerinin geliştirilmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Uslu, M. ve Arı, R. (2005). Psikolojik danışmanların danışma becerisi düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 0(14), 509-519.
- Ümmet, D. (2017). Structural relationships among counselling self- efficacy, general self- efficacy and positive-negative affect in psychological counsellor candidates. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 17(6). doi:10.12738/estp.2017.6.0180
- Ward, J. E. (2001). *An exploration of the development of counseling self-efficacy during the supervision process: Including the dynamics of counselor development, the supervisory relationship, satisfaction with supervision, and experience*. (Ph.D.). <https://search.proquest.com/pqdtglobal/docview/251298716/abstract/136FC69E64C64570PQ/52> adresinden erişildi.
- Watanabe, S., Tareq, M. ve Kanazawa, Y. (2011). When openness to experience and conscientiousness affect continuous learning: A mediating role of intrinsic motivation and a moderating role of occupation1. *Japanese Psychological Research*, 53(1), 1-14. doi:10.1111/j.1468-5884.2010.00447.x
- Watson, D. ve Clark, L. A. (1997). Extraversion and its positive emotional core. R. Hogan, J. Johnson ve S. Briggs (Ed.), *Handbook of Personality Psychology* içinde (ss. 767-793). San Diego: Academic Press. doi:10.1016/B978-012134645-4/50030-5
- Whiston, S. C. ve Coker, J. K. (2000). Reconstructing clinical training: Implications from research. *Counselor Education and Supervision*, 39(4), 228-253.
- Wiggins, J. D. ve Weslander, D. L. (1979). Personality characteristics of counselors rated as effective or ineffective. *Journal of Vocational Behavior*, 15(2), 175-185. doi:10.1016/0001-8791(79)90036-8

- Wise, C. A. (2006). *Supervisor emphasis and supervisee counseling self-efficacy in counseling supervision*. (Ph.D.).
<https://search.proquest.com/pqdtglobal/docview/304981690/abstract/136FC69E64C64570PQ/41> adresinden erişildi.
- Yaka, B. (2005). *Psikolojik danışmanların temel psikolojik danışma becerilerine ilişkin yeterlik düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yam, F. C. (2014). *Psikolojik danışma öz yeterliği: Kişilik özellikleri, durumluk-sürekli kaygı düzeyleri ve geçmiş eğitim yaşantıları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Yam, F. C. ve İlhan, T. (2016). Psikolojik danışma öz yeterliği: Kişilik özellikleri, kaygı düzeyleri ve geçmiş eğitim yaşantıları. *Journal of International Social Research*, 9(42), 1304-1313.
- Yayla, E. (2016). *Psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman niteliklerinin psikolojik danışma öz-yeterlik algılarına göre incelenmesi: İzmir ili örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yayla, E. ve İkiz, F. E. (2017). Psikolojik danışmanların etkili nitelikleri ile danışma öz-yeterlik düzeyleri arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 7(48), 31-44.
- Yazgan İnanç, B. ve Yerlikaya, E. (2012). *Kişilik kuramları* (6. Baskı.). Ankara: Pegem Akademi.
- Yüksel, H. Y. (2017). *Psikolojik danışmanların algıladıkları yıldırma davranışları, tükenmişlik düzeyleri ve psikolojik danışmadaki öz yeterliliklerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.

EKLER

EK-1. Psikolojik Danışma Yardımı Vermeye Yönelik Tutum Ölçeği'nin Kullanım İzni

Ali Akçakaya

Merhaba hocam, Ben Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı yüksek lisans öğrencisi Ali Akç...

25 Mayıs Pzt 12:52 (12 gün önce)

Abdullah Mücahit Aslan

Alıcı: ben

25 Mayıs Pzt 23:55 (12 gün önce)

Ali merhaba, ölçeğe ilişkin talep ettiğiniz bilgileri içeren dosya ekte sunulmaktadır. Sizden ölçeğin kullanım sürecine ilişkin dikkat etmenizi istediğimiz bazı hususlar bulunmaktadır:

- (1) Ölçek maddelerinin hiçbirini yapacağınız yayında ya da tezde paylaşmamanız,
- (2) İzinsiz kullanımların önüne geçmek için başka kişilerle paylaşmamanız,
- (3) Atfı "Aslan, A.M., İnceman Kara, F., Kayır, M., & Kan, A., (2018). Psikolojik Danışma Yardımı Vermeye Yönelik Tutum Ölçeği'nin Geliştirilmesi, Turkish Studies – Educational Sciences, Volume 13/27, Fall 2018, p. 107-122, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: 10.7827/TurkishStudies.14444." şeklinde yapmanızdır.

Şimdiden çalışmanızda başarılar dileriz.

Arş. Gör. Abdullah Mücahit ASLAN
Gazi Üniversitesi
Gazi Eğitim Fakültesi
PDR ABD

EK-2. Psikolojik Danışma Öz-Yeterliği Ölçeği'nin Kullanım İzni

Ölçek İzni

Gelen Kutusu x

Ali Akçakaya

Merhaba hocam, Ben Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı yüksek lisans öğrencisi Ali Akç...

25 Mayıs Pzt 12:52 (12 gün önce)

Burcu Pamukcu

Alıcı: ben

27 Mayıs Çar 10:24 (10 gün önce)

Merhabalar,

Ölçeği araştırmanızda tabii ki kullanabilirsiniz. Ölçek formunu ve ilgili makaleyi ekte bulabilirsiniz. Çalışmanızda kolaylıklar dilerim.

Dr. Burcu PAMUKÇU
Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı

EK-3. Kişisel Bilgi Formu

Bu çalışmanın amacı siz psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma üzerine çeşitli düşüncelerini ortaya koymaktır. Çalışmanın sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için aşağıdaki formları dikkatlice okuyup cevaplandırmanız gerekmektedir. Soruların doğru cevapları yoktur, size en yakın gelen seçenekleri işaretleyiniz. Vereceğiniz cevaplar bilimsel bir çalışmada kullanılacak olup kesinlikle gizliliği korunacaktır.

Çalışmaya katıldığınız ve değerli vaktinizi ayırdığınız için şimdiden teşekkür ederim.

Ali AKÇAKAYA
Necmettin Erbakan Üniversitesi
PDR Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Cinsiyet

Kız ( ) Erkek ( )

2. Yaşınız (Sayıyla belirtiniz)

.....

3. Üniversite

( )Necmettin Erbakan Üniversitesi	( )Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
( )Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	( )Akdeniz Üniversitesi
( )Aksaray Üniversitesi	( )Yıldız Teknik Üniversitesi
( )Gazi Üniversitesi	( )Diğer .....
( )Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	
( )Uşak Üniversitesi	

4. Üniversite eğitimi dışında danışma eğitimi aldınız mı?

Evet ( ) Hayır ( )

EK-4. PDÖYÖ Örnek Maddeler

PDÖYÖ

Genel Yönerge: Bu ölçek üç bölümden oluşmaktadır. Her bölüm çeşitli psikolojik danışman davranışlarını sergilemekteki veya psikolojik danışma sürecine özgü sorunlarla baş edebilmedeki becerilerinizle ilgili inançlarınız hakkında ifadeler içermektedir. Sizden nasıl görünmek istediğiniz veya gelecekte nasıl görünebileceğinizden çok şu andaki yeteneklerinize dair inancınızı yansıtan içten cevaplar beklenmektedir. Aşağıdaki ifadelerin doğru ya da yanlış cevapları yoktur. Lütfen her madde için cevabınızı en iyi yansıtan rakamı işaretleyiniz.

Bölüm I. Yönerge: Gelecek hafta boyunca yürüteceğiniz psikolojik danışma oturumlarında danışanlarınızın çoğu ile, aşağıda verilen genel yardım becerilerini ne derece etkilili bir şekilde kullanacağınıza olan güveninizi belirtiniz.

		Hiç Güvenmiyorum			Biraz Güveniyorum				Tam Olarak Güveniyorum		
		↑ 0	1	2	3	4	↑ 5	6	7	8	↑ 9
1	Dikkati verme (fiziksel olarak danışana yönelme)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
3		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
4		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
5		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
7	Amaçlı sessizlik (danışanların duygu ve düşünceleriyle baş başa kalmalarını sağlamak için sessizlikten yararlanma)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
8		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
9		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
10	İçgörü için kendini açma (kişisel içgörü kazandığınız geçmiş yaşantılarınızı açma)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
11		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
12		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
13	Yönlendirme (Danışana eyleme geçmesini ima eden öneri, öğüt ve yönerge sunma)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
14		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
15		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9

EK-4 devamı

Bölüm II. Yönerge: Gelecek hafta boyunca yürüteceğiniz psikolojik danışma oturumlarında danışanlarınızın çoğu ile, aşağıda verilen belirli görevleri ne derece etkili bir şekilde yapabileceğinize ilişkin güveninizi belirtiniz.

		Hiç Güvenmiyorum			Biraz Güveniyorum				Tam Olarak Güveniyorum		
		↑				↑					↑
1		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2	Danışanınızın o an neye ihtiyacı olduğuna bağlı olarak en uygun yardım becerisini kullanarak tepki verme.	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
3		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
4		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
5		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
6		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
7	Danışanınızın, duygularını, düşüncelerini ve davranışlarını anlamasına yardım etme.	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
8		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
9	Oturumlar sırasında amaçlarınızın (örneğin müdahalelerinizin amaçları) farkında olma.	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
10		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9

Bölüm III. Yönerge: Gelecek hafta boyunca yürüteceğiniz psikolojik danışma oturumlarında aşağıdaki özelliklere sahip bir danışanla, ne derece etkili bir şekilde çalışabileceğinize olan güveninizi belirtiniz. ("Etkili bir şekilde çalışma" ile başarılı tedavi planları geliştirme, etkili tepkiler ortaya koyma, zor etkileşimler süresince tutumunuzu sürdürme ve sonuç olarak danışanın sorunlarını çözmesine yardımcı olma yeteneğiniz kastedilmektedir.)

		Hiç Güvenmiyorum			Biraz Güveniyorum				Tam Olarak Güveniyorum		
		↑				↑					↑
1		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2	Cinsel tacize uğramış	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
3		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
4		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
5	Aşırı derecede kaygılı	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
6		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
7		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
8		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
9		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
10		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
11	Kendi duygu ve düşüncelerini incelemeye veya kendi hakkında düşünmeye eğilimli olmayan	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
12		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
13		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
14		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
15	Vermeye istekli olduğunuzdan daha fazlasını sizden isteyen (örn. görüşmelerin sıklığı veya problem çözme reçeteleri istemesi yönünden)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
16		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9

EK-5. Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi

SDKT

		<i>Çok uygun</i>	<i>Oldukça uygun</i>	<i>Biraz uygun</i>	<i>Ne uygun, ne uygun değil</i>	<i>Biraz uygun</i>	<i>Oldukça uygun</i>	<i>Çok uygun</i>	
1	Sakin	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Sinirli
2	Yalnızlığı tercih eden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Sosyal (topluluğu seven)
3	Sanata ilgisiz	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Sanata ilgili
4	Kindar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Affedici
5	Düzensiz	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Düzenli
6	Sabırlı	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Sabırsız
7	Silik	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Atak
8	Hayal gücü zayıf	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Hayal gücü kuvvetli
9	(Başkalarına) kayıtsız	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Yardımsız
10	Sorumsuz	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Sorumluluk sahibi
11	Rahat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Tedirgin
12	Uyuşuk, eliağır	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Canlı
13	Dargörtlü	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Geniş görtlü
14	Rekabetçi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	İşbirliği yapan
15	Hırslı değil	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Hırslı
16	Tutarlı	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Tutarsız
17	Durgun	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Delidolu
18	Alışılmış	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Yenilikçi
19	Kibirli	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Alçakgönüllü
20	Dikkatsiz	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Dikkatli
21	İyimser	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Karamsar
22	Neşesiz	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Neşeli
23	Meraksız	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Meraklı
24	Asi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Uysal, yumuşak başlı
25	Gayretsiz	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Gayretli
26	Huzurlu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Huzursuz
27	Arka planda kalan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Öne çıkan
28	Tutucu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Liberal
29	Acımasız	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Merhametli
30	Hazırlıksız	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Hazırlıklı
31	Kayıtsız	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Kaygılı
32	Dikkat çekmeyen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Baskın, belirgin
33	İlgileri dar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	İlgileri geniş
34	Bencil	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Fedakâr (diğergam)
35	Disiplinsiz	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Disiplinli
36	Yeni ilişkilere kapalı	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Yeni ilişkilere açık
37	Etkisiz	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Etkili
38	Hoşgörüsüz	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Hoşgörülü
39	Donuk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Coşkulu
40	İnatçı	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Uzlaşmacı